

Handläggare
Lars Wennberg

Till
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsnämnd 2022-04-28

Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens förslag till underlag för budget 2023 med inriktning för 2024 och 2025.
2. Nämnden överlämnar förslaget till kommunstyrelsen för fortsatt beredning.
3. Paragrafen justeras omedelbart.

Sammanfattning

Nämnden har i underlaget redovisat en övergripande och sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren. Underlaget beskriver trender, utvecklingstendenser, lagförslag, strukturella frågor och demografiska förändringar, effekterna av dessa samt eventuella åtgärder.

Ärendet beredning

Ärendet har utarbetats av samtliga avdelningar och samordnats av nämndkansliet och avdelningen för ekonomi och upphandling. Förvaltningen har samverkat ärendet med de fackliga organisationerna 19 april 2022. Pensionärsrådet behandlar ärendet 20 april 2022 och rådet för funktionshinderfrågor 20 april 2022.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd

Box 490, 129 04 Hägersten
Besöksadress Telefonvägen 30, pl 9

08-50822000
hagersten-alsvjo@stockholm.se

start.stockholm

Innehållsförteckning

Underlag för budget 2023 med inriktning 2024 och 2025 för Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd.....	1
Förslag till beslut	1
1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål	4
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla	9
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	11
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	12
2 Nämndens verksamhetsområde	12
2.1 Förskoleverksamhet.....	12
2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid.....	14
2.3 Äldreomsorg	16
2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning	18
2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri.....	20
2.6 Stadsmiljöverksamhet.....	24
2.7 Ekonomiskt bistånd	26
2.8 Arbetsmarknadsåtgärder.....	26
2.9 Övrigt.....	27
3 Sammanfattande ekonomisk analys	27
3.1 Drift	27
3.2 Investeringar	29
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)	29
4 Lokalförsörjningsplan.....	30
4.1 Sammanfattning.....	30
4.2 Planeringsförutsättningar.....	30
4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling	32
4.4 Samverkan	32
4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet	33
4.5.1 Nuläge 31 januari 2022	33
4.5.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet.....	33
4.5.3 Planerade lokalförändringar för år 2023-2030 (första planeringsperioden).....	33

4.5.4	Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden).....	34
4.6	Pedagogisk verksamhet	34
4.6.1	Summerande analys av nuläge samt framtida planering.....	34
4.6.2	Nuläge 31 januari 2022	34
4.6.3	Planering av lokaler för år 2023-2030 (första planeringsperioden)	36
4.6.4	Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2031-2040 (andra planeringsperioden).....	37
4.6.5	Enskilt driven förskola eller fristående skola.....	38
4.7	Övrig information.....	39
4.7.1	Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år.....	39
4.7.2	Särskild redovisning av vissa lokalprojekt.....	39
5	Övriga redovisningar	39

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Verksamhet

Hägersten-Älvsjö är ett av Stockholms snabbast växande stadsdelsområden. Stadsdelsnämndens bidrag till att uppfylla kommunfullmäktiges mål är att ansvara och driva verksamheter och service av god kvalitet för de som bor och kommer att bo i stadsdelsområdet samt att i dialog med invånare och brukare utveckla den service som ges inom olika verksamhetsområden.

Stadsdelsnämnden har ansvar för en stor del av stadens välfärdsverksamhet såsom kommunal förskoleverksamhet, äldreomsorg, stöd och service till personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri, barn, kultur och fritid, ekonomiskt bistånd, arbetsmarknadsåtgärder, stadsmiljöarbete samt lokalt näringslivsarbete. Stadsdelsnämnden ansvarar även för konsumentvägledning. Vidare har stadsdelsnämnden en viktig roll i stadens trygghetsskapande arbete.

Demografi

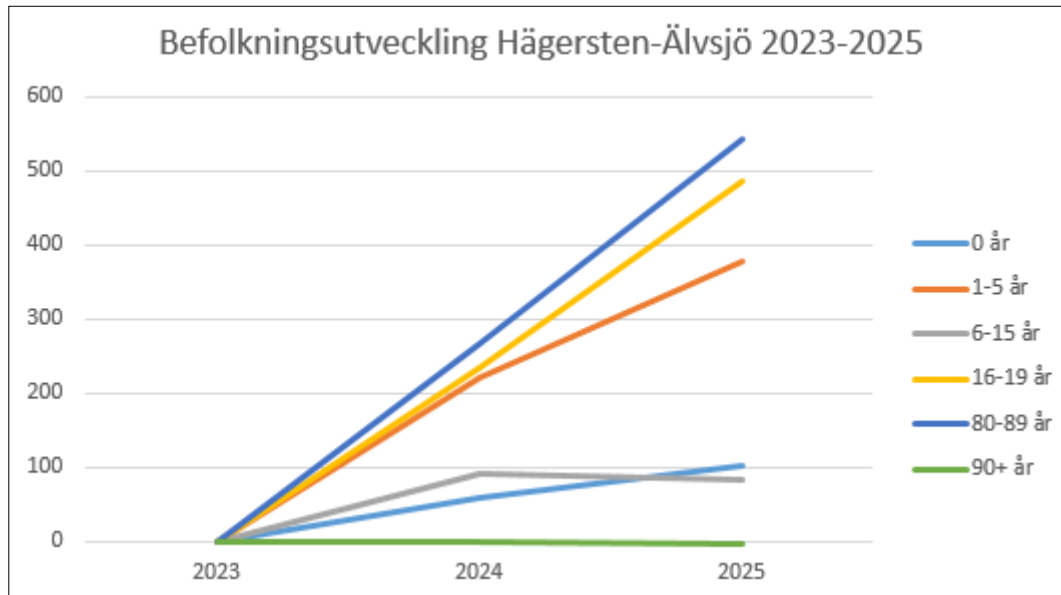
I Hägersten-Älvsjö stadsdelsområde bor det ca 128 000 personer. Inom stadsdelsområdet finns stadsdelarna Aspudden, Fruängen, Gröndal, Herrängen, Hägersten, Hägerstensåsen, Liseberg, Liljeholmen, Långbro, Långsjö, Midsommarkransen, Mälarhöjden, Solberga, Västberga, Västertorp, Älvsjö och Örby slott.

Prognos över befolkningsutvecklingen i stadsdelsområdet under planperioden

Befolkning	2023	2024	2025
0 år	1937	1996	2038
1-5	8215	8436	8592
6-15	15148	15240	15231
16-19	4945	5179	5432
20-24	5701	6023	6194
25-64	74865	76599	77823
65-79	13542	13807	14050
80-89	3442	3710	3984
90+	836	836	833
Totalt	128632	131824	134176
Män	63410	65019	66215
Kvinnor	65522	66805	67961

Under de närmaste tre åren beräknas Hägersten-Älvsjös befolkning öka med ca fyra procent. Störst ökning sker i grupperna ungdomar i gymnasieåldern och äldre pensionärerna (över 80 år). År 2025 beräknas Hägersten-Älvsjö vara det största stadsdelsområdet i staden.

Befolkningsutveckling

Oavsett ålder ska stadsdelsområdets invånare liksom besökare och företagare uppleva Hägersten-Älvsjö som tryggt och attraktivt.

Ekonomi

Stadsdelsförvaltningen ser en utmaning i att utveckla verksamhetsområdena individ- och familjeomsorg, äldreomsorg samt stöd och service till personer med funktionsnedsättning så de ryms inom beslutad budget. Inom individ- och familjeomsorgen är det främst inom verksamhetsområdet barn och ungdom samt vuxna som underskotten varit stora. Den pågående utredningen och föreslagna ändringen i socialtjänstlagen gällande att all behandling av skadligt bruk och beroende hos vuxna ska åligga regionerna kommer troligen att medföra minskade kostnader och omstruktureringar inom verksamhetsområdet vuxen om förslaget går igenom.

Verksamheterna står inför att kunna möta de kvalitetskrav som ställs och klara uppdragen inom given budgetram. Inom stöd och service för området kring funktionsnedsättning är det främst assistansverksamheten som har ekonomiska utmaningar som till stora delar är av strukturell natur och därmed svåra att påverka. Regeringens föreslagna förändringar i LSS gällande personlig assistans kommer troligen att generera ökade kostnader då fler ska få rätt till kommunal personlig assistans. Det finns en risk att dagliga verksamheter i egen regi inte klarar att attrahera nya deltagare, vilket kan leda till behov av omstruktureringar.

Även verksamhetsområdet ekonomiskt bistånd kan komma att möta ökade kostnader då det finns en risk att nyanlända som måste lämna SHIS efter två år blir i behov av kostsamt bistånd till akuta boendelösningar.

En ny utmaning för individ och familjeomsorgens alla delar inklusive stöd och service till

personer med funktionsnedsättning är det väntade inflödet av flyktingar från Ukraina, där förvaltningen sannolikt kommer att ta ett stort ansvar. Det rör sig sannolikt om ett stort antal ensamkommande barn, ensamma mödrar med barn och personer med funktionsnedsättning som behöver förvaltningens insatser på olika sätt.

Utmaningar inom äldreomsorgen beror på att tomgångshyror för lediga lägenheter påverkar ekonomin. Behov av omstrukturering och anpassa antalet platser finns inom äldreomsorgen.

För förskola varierar behovet av förskoleplatser under såväl ett budgetår som under planperioden. Detta påverkar planeringen av bemanning och lokaler och därmed också kostnaderna. Den främsta utmaningen är att behovet av förskoleplatser minskat kraftigt under de senaste två åren, för att beräknas öka igen i slutet av planperioden.

Agenda 2030

Det är lokalt som stora delar av arbetet för att nå de globala målen genomförs. Förvaltningen bidrar till att uppfylla mål och delmål genom sin ordinarie verksamhet t.ex. trygghetsarbetet, stadsutveckling, jämställdhetsintegrering, barnrättsperspektiv, tillgänglighet och delaktighet för kvinnor och män med funktionsnedsättning, äldreomsorg, förskola, klimat- och miljöarbete med mera. Under planperioden utgår förvaltningen ifrån Agenda 2030 som övergripande styrdokument i all verksamhetsutveckling. Utmaningar i förhållande till uppfyllelsen av kommunfullmäktiges mål och de globala hållbarhetsmålen ingår i analysen av nämndens verksamhetsområden.

Trygghet och säkerhet

Stadsdelsförvaltningens nära samverkan med stadsledningskontoret, trafikkontoret, stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och socialförvaltningen i trygghets- och säkerhetsfrågor fortsätter och utvecklas. Trygghetsfrågan är central i stadsutvecklingen och samarbetet mellan stadsdelsförvaltning och kommunpolis ska stärkas när detaljplaner går på samråd för att skapa en samsyn och ge kraft i synpunkter kring trygghet.

Förvaltningens satsningar på platssamverkan, trygghetsvandringar och lokala trygghetsskapande evenemang ska fortsätta och utvecklas. Närvaron i Älvsjö/Solberga ska stärkas bland annat genom samarbete med civilsamhället. Arbetet kommer att intensifieras för att nå målet i stadens trygghetsprogram, att Stockholms stad inte ska ha några utsatta områden år 2025.

Erfarenheterna från pandemin behöver tas tillvara i arbetet med att skapa en beredskapsplanering för framtida kriser. Krisledningsövningarna kommer därför att fortsätta och förvaltningens nya heltidstjänst som säkerhetssamordnare kommer att få i uppdrag att utveckla krisledningsarbetet. Förvaltningen ska även utveckla förmågan att hantera otillåten påverkan och hot från främmande makt.

Nämndens handlingsplan för att motverka att barn, unga och unga vuxna dras in i kriminalitet är ett viktigt styrdokument för nämndens arbete och utveckling för att minska kriminalitet och utanförskap samt för att öka tryggheten. Handlingsplanen ska fortsätta implementeras.

Vägen till arbete och egen försörjning

Förvaltningen intensifierar samverkan med arbetsmarknadsförvaltningens verksamheter

Jobbtorg Stockholm och START Stockholm för att till fullo kunna säkra att individanpassade insatser i rätt tid når fram till arbetslösa försörjningsstödstagare, unga vuxna som står utan sysselsättning och nyanlända.

Fler personer med funktionsnedsättning erbjuds arbete eller studier som alternativ till sysselsättningsverksamhet. Förvaltningen avser att fortsätta utveckla samverkan för att kunna erbjuda fler personer med funktionsnedsättning möjlighet till att kunna ta ett arbete eller studera vidare efter förmåga.

Näringslivsfrämjande arbete

Stadsdelsförvaltningens samarbete med Stockholm Business Region och lokala företagarföreningar för att nå ut till näringslivet i stadsdelsområdet fortsätter och utvecklas. Samarbetet med SBR har precis påbörjats och ska under planperioden bidra till att stadens näringslivspolicy uppnås. Genom möten och dialoger förmedlas vilket stöd staden erbjuder och företagens synpunkter och frågor förmedlas till rätt förvaltning i staden.

Kompetensförsörjning

Förvaltningen kommer att behöva arbeta aktivt, övergripande och långsiktigt med kompetensförsörjning för att utveckla, behålla, attrahera och rekrytera potentiella medarbetare och chefer. I detta är det särskilt viktigt att beakta den framtida kompetensförsörjningen i växande verksamheter liksom ett strukturerat arbete med successionsplanering för chefer och andra nyckelbefattningar.

Inom förvaltningen kommer satsningar att göras för chefer kopplat till stadens chefsprofil och Full Range Leadership Model. Det kommer också göras olika insatser inom temat medarbetarskap.

Inom Förskolan kommer barnantalet först minska och därefter öka under perioden. Kravprofiler tas fram för olika personalkategorier för att synliggöra kompetenskrav för olika yrken.

Inom Social omsorg pågår ett arbete med anpassningen till enhetlig yrkestitulatur inom LSS som kommer medföra utbildning av personal. Även anpassning till nya socialtjänstlagen, såsom ökade kunskaper i kunskapsbaserade metoder och arbetssätt.

Inom Äldreomsorgen sker arbete med kompetenshöjning för vårdbiträden, införande av kompetensstege för undersköterskor och sjuksköterskor, samt specialiseringar för dessa yrken. Kompetensutveckling inom språkkompetens kopplat med vårddyrket samt inom områdena demens och äldres psykiska hälsa.

Inom stadsmiljöverksamheten behöver medarbetarnas kunskap och kompetens om skyfallshantering stärkas.

Sjukfrånvaro

Sjukfrånvaron ligger högre än normalt på grund av pandemin och varierar mellan verksamheterna. Arbetet med att minska sjukfrånvaron kommer att fortsätta genom att ge chefer stöd i rehabiliteringsprocessen, fortsatt förebyggande arbete och hälsofrämjande arbete samt en löpande kartläggning av långtidssjukskrivna medarbetare.

Investeringsbehov och investeringsprioriteringar

Stadsdelsnämndens utbyggnad av förskolor under planperioden utgör det största investeringsbehovet.

Effektiv lokalförsörjning

Stadsdelsnämnden arbetar strukturerat med att säkerställa att verksamheterna kan bedrivas enligt plan med en tillräcklig mängd lokaler på kort och lång sikt. Nämnden effektiviserar sitt lokalbestånd genom en översyn av lokaler med behov av verksamhetsanpassning och underhåll för att strategiskt kunna förändra lokalbeståndet.

För att nå stadens mål att minska investeringsvolymen ska förvaltningen istället hyra lokaler av privata fastighetsägare. Den ekonomiska kalkylen är många gånger svår att få ihop och ofta är det ett stort glapp mellan förvaltningens ekonomiska ramar och intäkterna som de privata aktörerna förväntar sig. Risken är att staden står utan tillräckliga platser för exempelvis förskolor när privata fastighetsägare ställer krav på en högre hyra än vad kommunstyrelsens ekonomiutskott godkänner.

För att utnyttja stadsdelsförvaltningens lokaler mer effektivt behöver fler verksamheter dela på lokaler över tid och timmar på dygnet. Detta är både kostnadseffektivt och trygghetsskapande då lokaler som vanligtvis nyttjas bara på dagtid ska kunna användas för andra verksamheter även på kvällar och helger. Enligt budget ska stadsdelsförvaltningarna samverka vid planering av förskolor nära stadsdelsgränserna. Direktivet är svårt att genomföra med hänsyn till gränserna för barnomsorgsgarantin.

Förvaltningen ska under planperioden utreda om det är lämpligt att hyra ut tomställda lokaler i andra hand till exempelvis föreningar eller privata aktörer. Uthyrning behöver ske på ett formaliserat och standardiserat sätt för att säkerställa likställighetsprincipen samt tydliggöra att uthyrningen upphör när stadsdelsförvaltningen har behov av lokalerna igen.

Innovation, digitalisering och effektiva arbetssätt

Förvaltningen ser ett behov av högre grundläggande kompetens hos medarbetarna och en integrering av digitalisering i det dagliga arbetet. För att uppnå det kommer förvaltningen att stötta och uppmuntra medarbetares och brukares vilja och förmåga inom innovationer och nytänkande. Brukarens självständighet och oberoende ska vara i fokus för kvalitetsutvecklingen. Under planperioden kommer implementeringen av digitala verktyg och annan välfärdsteknologi att fortgå.

Utveckling och digitalisering hämmas av de utmaningar som GDPR och Schrems-domen innebär och hur staden förhåller sig till dessa. Påverkan blir stor på alla nivåer i stadsdelsförvaltningen och påverkar verksamheternas möjlighet att utvecklas. Det krävs dialog och tydlighet där staden sätter ramar för hur förvaltningen ska förhålla sig till frågan, utan att möjligheten till utveckling och digital innovation begränsas. Förvaltningen ser en risk att staden hamnar efter inom digitalisering.

Förskolorna använder Skolplattformen för kommunikation med vårdnadshavarna och för dokumentation och uppföljning av det pedagogiska uppdraget. En faktor som kommer att påverka arbetet framgent är att avtalen med flertal leverantörer av olika delar i Skolplattformen går ut under kommande period. Förvaltningen bevakar frågan i

upphandlingsförfarandet samt bidrar till förstudier och referensgrupper.

Förvaltningens verksamheter inom socialtjänst och äldreomsorg har hyst en stark förhoppning om att moderniseringen av sociala system skulle leda fram till att fler e-tjänster, att dokumentationen blir lättillgänglig för klienter, att verksamhetssystemen blir användarvänliga och att möjligheterna ta ut underlag för uppföljningar förbättras genom ett användarvänligt systemstöd. När moderniseringen av sociala system fått en annan inriktning vill förvaltningen betona vikten av att ovanstående mål fortsätter att vara prioriterade i utvecklingen.

Förvaltningen startar under 2022 ett kvalitetsforum som ska samordna och utveckla kvalitetsarbetet med bland annat implementering av stadens nya kvalitetsprogram. Utvecklingen av kvalitetsarbetet kommer att vara en viktig del i förvaltningens arbete med innovation, digitalisering och effektivisering av arbetssätt under planperioden 2023-2025.

Klimat

Det är en stor utmaning att uppnå stadens mål att vara en fossilfri organisation 2030 och en klimatpositiv stad 2040. Förvaltningen ser ett behov av att öka ambitionerna för att bidra till uppfyllelsen. Klimatinvesteringarna har främst fokuserat på energieffektiviseringsåtgärder. Det kommer dock behövas omfattande systemförändringar och ändrade livsstilmönster för att nå de uppsatta målen. Detta kommer kräva samverkan mellan förvaltningar och bolag och tydlig styrning från staden.

Jämställdhet

Arbetet med jämställdhetsintegrering som strategi för att uppnå jämställda verksamheter för stadsdelsområdets invånare ska fortsätta. Det innebär att jämställdhetsperspektivet är integrerat i alla verksamheter. Avvikelser ska synliggöras och analyseras. Om analysen visar omotiverade skillnader ska åtgärder vidtas.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Förskoleverksamhet

- Utveckla arbetet med barnkonsekvensanalyser, barnsäkerhetsronder samt systematiskt arbete med och utveckling av Säker förskola, aktiva åtgärder och plan vid kränkande behandling.
- Bedriva uppsökande verksamhet på introduktionsförskolan samt utveckla samarbetet med SFI kring svenskundervisningen för nyanlända föräldrar.
- Utveckla likvärdig verksamhet på öppna förskolan över hela stadsdelsområdet.
- Utveckla samarbetet med socialtjänsten kring barn i behov av särskilt stöd.
- Implementera gemensamma ställningstaganden och strategidokument i undervisning och utbildning för alla barn.
- Utveckla strategiskt prognosarbete och analyser av förskoleplatsbehovet för att på bästa sätt möta variationer i barngruppernas storlek samt balansera lokalbeståndet i relation till behov av förskoleplatser

Verksamhet för barn, kultur och fritid

- Utveckla hållbara metoder och arbetssätt för fritidsverksamheten inom ramen i det gemensamma främjande och förebyggande arbetet.
- Utveckla det långsiktiga arbetet med ungas delaktighet och inflytande.
- Öka och utveckla samverkan med andra aktörer.

Äldreomsorg

- Utveckla förebyggande och uppsökande verksamheten inom äldreomsorgen bland annat genom samarbete med volontärer och civilsamhället.
- Utveckla mötesplatserna och aktivitetscentren med fokus på seniorernas hälsa och att bryta ofrivillig ensamhet och isolering.
- Utveckla hemtjänsten för att kunna möta olika målgruppers behov och ge en trygg och säker vård och omsorg i hemmet
- Samverkan med region Stockholm för att säkerställa en sammanhållen vård och omsorg för äldre.
- Samverkan med läkarorganisationen för en trygg, säker och personcentrerad vård och omsorg.
- Boendeplanering för tillgängliga och moderna bostäder och boendeformer, utifrån äldres behov och efterfrågan.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

- Starta nya verksamheter inom områden där det finns ett behov och en efterfrågan.
- Utveckla handläggningen och insatserna så att brukarnas egenmakt stärks.
- Utveckla digitalisering och användandet av digitala verktyg för att höja kvaliteten och stödja brukarna i att använda den digitala tekniken.

Individ- och familjeomsorg inklusive socialpsykiatri

- Vidareutveckla arbetet med förebyggande och tidiga insatser till barn och ungdomar i samverkan med skola, förskola, fritid och polis.
- Utveckla systematisk uppföljning av insatser inom individ- och familjeomsorgen i syfte att säkerställa att insatserna motsvarar behov samt ger effekt.
- Fortsätta utvecklingen av arbetet för att motverka hemlöshet.
- Utveckla samverkan med Region Stockholm för barn, ungdomar och vuxna med psykisk ohälsa och/eller missbruk.
- Utveckla insatserna för socialpsykiatrins brukare.

Ekonomiskt bistånd

- Motverka långvarigt bidragsberoende.
- Intensifiera samarbetet med Jobbtorg Stockholm och START Stockholm.
- Anpassa verksamheten utifrån de behov som finns hos de personer som uppstår ekonomiskt bistånd och som inte ingår i Jobbtorget eller START:s målgrupper.
- Motverka att nyanlända blir beroende av ekonomiskt bistånd.

Stadsmiljöverksamhet

- Bidra till trygga och trivsamma stadsmiljöer genom att aktivt delta i stadsplaneringsprojekt som exempelvis programmen för Fruängen, Mellanbergsstråket och Älvsjö mässområde, samt i aktuella detaljplaner.
- Underhålla och utveckla parker och naturområden med utgångspunkt i trivsel, trygghet, jämställdhet och tillgänglighet.
- Åtgärda trygghetsbrister i Liljeholmen, Älvsjö centrum/Solberga och Fruängen/Västertorp/Hägerstensåsen inom ramen för platssamverkan.
- Verka för att Älvsjö/Solberga inte längre är ett utsatt område 2025.
- Färdigställa upprustningen av Kerstin Hesselgrens park/Vippan i Fruängen, samt påbörja upprustning av lekplatsen Herrbacken/Storhagen i Herrängen, Lugnets plaskdamm i Västertorp, samt Långbroparkens lekplats.
- Arbeta för ökad biologisk mångfald i hela stadsdelsområdet

Medborgarservice

- Medborgarkontoret utvecklas till en enhet för medborgarservice vilket ger möjligheter för verksamhetsutveckling och en ökad servicenivå
- Möta behovet av nyanlända från Ukraina
- Öka samhällsvägledningen till utsatta grupper och framförallt nyanlända
- Öka antalet ungdomar som får feriejobb i stadsdelsförvaltningens regi

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Näringslivsfrämjande arbete med implementering av näringslivspolicyn i syfte att nå Sveriges bästa företagsklimat 2025

- Bidra till ett gott lokalt företagsklimat i Hägersten-Älvsjö genom att erbjuda stöd och vägledning till företagarföreningarna i dess kontakter med staden.
- Stödja samverkan mellan de lokala företagarföreningarna och företagsgrupperna.
- Samarbeta med lokala företagarföreningar i de centrum där nämnden bedriver platssamverkan.
- Genomföra trygghetsvandringar med företagarföreningarna.
- Stödja företagen att handla lokalt i enlighet med Agenda 2030.

Klimat

- Fortsätta med arbetet att få ner klimatutsläppen från livsmedelsinköp.
- Arbeta fram metoder för hur den lokala miljö- och klimathandlingsplanens innehåll ska bli en naturlig del av förvaltningens verksamhetsplanering.
- Planera för en total utfasning av fossila bränslen i förvaltningen.
- Planera för en mer cirkulär resursanvändning och en klimattålig stadsdelsförvaltning och stadsdelsområde.
- Öka den biologiska mångfalden i stadsdelsområdets parker och naturområden, genom bland annat fler ängsytor, död ved och friställande av äldre ekar.
- Se över biokolets roll i klimatarbetet.

- Öka kompetensen kring klimatanpassning för att möjliggöra för mer klimatanpassning i stadsmiljön.
- Utnyttja digitaliseringens möjligheter kopplat till exempelvis energieffektiviseringsåtgärder

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Ekonomiska konsekvenser

- Anpassa kostnaderna för verksamheterna utifrån tilldelad budget med ökad kvalitet.

Kompetensförsörjning

- Kunskapsutveckling inom drift- och underhåll av parker avseende tillgänglighet, jämställdhet och skyfallshantering.
- Uppmuntra medarbetare till fortbildning för barnskötare till förskollärare som anordnas via staden.
- Prioritera ledarskapsutveckling för rektorer och förskollärare, målet är att alla rektorer ska ha rektorsutbildning.
- Erbjud lärostudenter praktik med utbildade handledare, så kallad VFU, verksamhetsförlagd undervisning.
- Utveckla gemensamma strukturer för arbetet med VFU samt koppla ihop det med organisation för mentorskap av nyexaminerade förskollärare

Innovation, digitalisering och effektiva arbetsätt

- Fortsätta implementeringen av ställningstaganden för förskolans arbete med digitala verktyg i undervisningen via kontinuerlig kompetensutveckling
- Utveckla klimatanpassningen av stadsdelsområdets parker genom nya typer av växtbäddar och trädgröpar som kan fungera för dagvattenhantering och som kolsänkor.
- Testa nya redskap vid utveckling av parker för att aktivera äldre barn och ungdomar
- Testa nya fallskyddsbeläggningar på lekplatser för att få bra tillgänglighet utan negativa miljöeffekter.
- Satsning på användning av digital teknik i äldreomsorgens verksamheter för ökad trygghet, självständighet och livskvalitet för den äldre.
- Utifrån stadens kvalitetsprogram utveckla förvaltningens kvalitetsforum för att ytterligare förstärka stödet till verksamheternas kvalitetsarbete.
- Säkerställa att alla medarbetare har den kunskap de behöver för arbeta med digitalisering och innovation.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Förskoleverksamhet

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Verksamhetens storlek påverkar allt organisatoriskt och systematiskt kvalitetsarbete med likvärdig förskola som mål. Förskoleverksamheten omfattar cirka 5 500 barn och cirka 1 100 medarbetare på 84 förskolor fördelade på 13 förskoleenheter, vilket gör den till stadens största kommunala förskoleverksamhet. Cirka 98 % av stadsdelens barn i åldern 3-5 år går i förskola. Inskrivningsgraden är högst i jämförelse med andra stadsdelsnämnder. Insatser för att ytterligare öka inskrivningsgraden pågår.

Behovet av förskoleplatser varierar under ett budgetår vilket påverkar planeringen av bemanning och lokalförsörjning och kräver en elasticitet i organisationen, på både kort och lång sikt. Under 2021 påverkades verksamheten av en generellt större minskning av antalet inskrivna barn i förskola än prognostiserat. Förutom säsongsvariationen och den generella minskningen syns även betydliga geografiska variationer. I vissa stadsdelar fortsätter behovet av förskoleplatser vara högt medan det i andra märks en minskning av behovet.

Befolkningsprognosen visar att behovet av förskoleplatser minskar på kort sikt för att därefter öka succesivt. Det innebär att verksamheten förväntas expandera i takt med behovet. Strategiskt prognosarbete och analyser av förskoleplatsbehovet, bemanning på kort och lång sikt samt rutiner för att på ett bra sätt möta variationer i barngruppernas storlek prioriteras, både kort- och långsiktigt. I lokalförsörjningsplanen beskrivs lokalplaneringsinsatser mer ingående.

Förskoleverksamheten har i hög grad påverkats av Covid-19 pandemin. Fokus har legat på att säkra rutiner för smittskydd, bemanning, anpassad undervisning och informationsflöde i alla led. Förskolorna återgår successivt till ett normalläge och bibehåller framgångsrika arbetssätt som utvecklats under pandemin. Exempelvis har kunskap om och arbetssätt för att bedriva utbildning i förskolans utomhusmiljö ökat, likväl som användning av digitala lösningar och verktyg. Verksamheten fortsätter att följa utvecklingen av pandemin och har beredskapsplanering i fall av ett förändrat läge.

Övergripande utvecklingsinsatser finansieras av statsbidraget för det språkutvecklande arbetet som förvaltningen ansöker om årsvis. Insatserna genomförs digitalt, vilket möjliggör att en stor andel medarbetare kan delta, samt att de tilldelade resurserna används på bästa vis. Förskoleavdelningens resursenhet och utvecklingsenhet arbetar stödande mot förskoleenheterna genom att organisera och samordna insatserna.

En framgångsfaktor för utbildning av god kvalitet är andelen utbildade förskollärare och barnskötare i verksamheten. Att säkra en god tillgång till legitimerade förskollärare och barnskötare är viktigt, utifrån utbyggnadsprognosen såväl som målet att erbjuda en förskola i världsklass. Kompetensförsörjning och kompetensutveckling prioriteras för att säkerställa behovet av förskollärare, barnskötare och rektorer med rätt kompetens.

Förskolans arbete i enlighet med förskolans läroplan (Lpfö 18) fokuserar särskilt på tre

övergripande utvecklingsområden som prioriteras under kommande period - Agenda 2030, ledarskap och medarbetarskap samt undervisning. Vidareutveckling av former för det övergripande systematiska kvalitetsarbetet är ett långsiktigt arbete av särskild vikt för likvärdiga förskolor.

Förskolans omfattande digitalisering innebär både förändrade arbetsuppgifter och undervisningsmetoder. Detta föranleder att kontinuerlig kompetensutveckling för medarbetare fortsätter prioriteras under kommande period, särskilt inom undervisningsområdet. Förskolorna använder Skolplattformen för kommunikation med vårdnadshavarna och för dokumentation och uppföljning av det pedagogiska uppdraget. En faktor som kommer att påverka arbetet framgent är att avtalen med flertal leverantörer av olika delar i Skolplattformen går ut under kommande period. Förvaltningen har bidragit till en förstudie som ska utgöra underlag för kravställning vid kommande upphandling. Syftet har varit att bidra med en bild av förskolans specifika behov i jämförelse med övriga skolformer. Förvaltningen fortsätter att bevaka frågan.

Öppna förskolans verksamhet fortsätter utveckla sin organisation och arbetsformer med målet att erbjuda likvärdig verksamhet över hela stadsdelsområdet. Utökade former för samverkan med socialtjänsten prioriteras i det långsiktiga arbetet likväl som arbetet för att ytterligare öka inskrivningsgraden.

Prioriteringar

- Utveckla arbetet med social hållbarhet inom ramen för Agenda 2030, med fokus på barns rätt enligt barnkonventionen, aktiva åtgärder samt arbetet för barn i behov av särskilt stöd.
- Utveckla det miljömässiga hållbarhetsarbetet inom ramen för Agenda 2030 med fokus på att utveckla och förtydliga sambandet mellan fysisk aktivitet och rörelse, goda matvanor och hälsa samt klimatpåverkan och kemikaliesmart förskola.
- Säkerställa att kompetensutveckling inom ledarskap och medarbetarskap omfattar det pedagogiska ledarskapet för förskollärare och arbetslag, samt tillgängligt ledarskap för rektorer. .
- Säkerställa att språkutvecklingsarbetet och förskolans digitaliseringsuppdrag ligger som ett raster över hela utbildningen.
- Fortsätta implementeringen av gemensamma ställningstaganden och strategidokument i utbildningen och undervisningen som en del av det långsiktiga kvalitetsarbetet på samtliga förskolor.

2.2 Verksamhet för barn, kultur och fritid

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Fritid

Inriktningen för de ”öppna fritidsverksamheterna” är att arbetet ska vara våldspreventivt och erbjuda fritidsaktiviteter som stärker skyddsfaktorer både på det individuella planet och generellt. Fritidsverksamhet av hög kvalitet ska erbjudas i samverkan med civilsamhället.

Samverkar med andra aktörer är angeläget när det gäller förebyggande arbete i stadsdelsområdet och i staden kring frågor som att förebygga psykisk ohälsa, våld samt att motverka att barn och unga dras in i kriminalitet. Fritidsverksamheterna ska attrahera alla ungdomar där en samverkan med civilsamhälle ytterligare länkar barn och ungdomar vidare till aktiviteter som erbjuds där.

Fortsatt utveckling av fritidsaktiviteter behövs med ett fokus på att erbjuda barn och unga meningsfulla aktiviteter i trygga, tillgängliga miljöer som skapar engagemang och delaktighet. Verksamheterna ska även fortsättningsvis särskilt uppmärksamma och tillgodose de behov som unga hbtq-personer, unga med funktionsnedsättning samt flickor har. Ungdomarna är rörliga över hela staden vilket påverkar samarbetet med andra aktörer som skola, socialtjänst och polis, men även vårdnadshavare. Verksamheten behöver ständigt anpassas utifrån detta. I ett växande stadsdelsområde med fler barn och unga kommer fritidsverksamheten att behöva utvecklas, samt vara mer mobil och digital

Kultur

Enligt de kulturpolitiska målen ska allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och att utveckla sina skapande förmågor, främjas. Alla ska ha möjlighet till deltagande, eget skapande och bildning oberoende av var i landet man bor.

Det finns en stark koppling mellan utbildning och kulturvanor. I kulturvaneundersökningar framstår utbildningens roll som central för både vuxnas och barns och ungas kulturdeltagande. Satsning på kultur i förskolan är ett sätt att ge alla möjlighet till att möta och prova olika former av kultur och eget skapande.

För att möjliggöra de kulturpolitiska intentionerna behövs fortsatt och ytterligare satsning göras för att barn och unga ska få möta kultur i olika former. För unga i förskola och skola har ”Kulan-premien”, en subvention till föreställningar och workshops, haft betydelse och möjliggjort att fler barn fått möta kultur och professionella utövare. Det är av vikt att premien finns kvar och utvecklas.

Samarbeten med olika aktörer inom kulturområdet är mycket viktigt och fatt förskolans organisation bygger och anpassar strukturer och arbetssätt för att stödja och underlätta samarbete med bibliotek, kulturskola, och professionella kulturutövare.

Föreningar

Föreningslivet är delvis förändrat. Nya förutsättningar och levnadsmönster gör att vi förändrar vårt beteende och/eller behovet av hur vi träffas och utövar våra intressen. Stödinsatser till föreningar finns från olika håll i samhället, ibland kompletterande ibland överlappande.

Föreningar med verksamhet och aktiviteter som främjar allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor prioriteras. Fritidsverksamhet för prioriterade grupper och som bidrar till samvaro över sociala gränser bör gynnas.

Prioriteringar

- Utveckla arbetet för ökad trygghet, jämlikhet och jämställdhet med fritiden som en viktig skyddsfaktor.
- Utveckla hållbara metoder och arbetssätt för fritidsverksamheten inom ramen för det gemensamma förebyggande arbetet.
- Utveckla det långsiktiga arbetet med ungas delaktighet och inflytande.
- Öka och utveckla samverkan med andra aktörer.
- En större samordning och förtydligande mellan stadens stödinsatser till föreningar och i regelverk skulle gynna likvärdighet och handläggning.
- Kontinuerlig översyn av publika lokaler så att det finns möjlighet att arrangera kulturprogram för barn nära förskolor och skolor på dagtid till överkomlig kostnad.
- Allmänna träffpunkter och öppna verksamheter är viktiga för att kunna mötas över gränser och känna samhörighet särskilt när det är många nyinflyttade och en växande stadsdel.
- Ett fortsatt stöd till kulturprogram och lokaler är en förutsättning för likvärdiga möjligheter till kulturdeltagande.
- Kulturbegreppet behöver ständigt diskuteras och omvandlas till vardag av medarbetare i verksamheterna så att alla barn får möta och pröva varierat utbud av kultur.

2.3 Äldreomsorg

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Den demografiska utvecklingen visar att gruppen äldre 80 år och äldre står för en stor del av stadsdelsområdets befolkningsutveckling under planperioden. Antalet omsorgstagare 65 år och äldre kommer att öka, men med en något långsammare ökningstakt jämfört med tidigare prognoser, på grund av pandemin.

Stockholms stad ska vara en stad för alla, en Äldrevänlig stad där äldre ska kunna känna sig trygga, leva ett aktivt, självständigt och värdigt liv och själva bestämma över sin vardag så länge som möjligt. Förvaltningens uppdrag är att stödja de äldre i detta genom att arbeta förebyggande och erbjuda mötesplatser för aktiviteter och social samvaro i ett led att bryta isolering och upplevd ensamhet. Men även se den äldre som en resurs som ges möjlighet till inflytande och delaktighet. Det förebyggande och uppsökande arbetet kommer att bli allt viktigare för att främja god hälsa för äldre. En utveckling är att samverka med civilsamhället i det förebyggande arbetet. När den äldre har ett omsorgsbehov ska förvaltningen erbjuda insatser av hög kvalitet genom en professionell hemtjänst och trygga vård- och omsorgsboenden.

Mat- och måltider samt goda matvanor främjar livskvaliteten och har en stor social betydelse och förebygger fysisk och psykisk ohälsa. Vidareutveckla arbetssätt utifrån Mat och måltidspolicyn. Öka kompetensen kring kostens betydelse för god hälsa hos äldre för äldreomsorgens medarbetare.

En utmaning och en viktig utvecklingsfråga är samverkan med primärvården och primärvårdsrehabiliteringen. Den regionala överenskommelsen om samverkan vid utskrivning

från sluten hälso- och sjukvård i Stockholms län ställer krav på en väl fungerande samverkan med den enskildes behov och trygghet i fokus. Under planperioden införs nytt informationsöverföringssystem för att stärka samverkan vid utskrivningsprocessen ytterligare. Under planperioden kommer samverkansprojekten med primärvården och primärvårdsrehabiliteringen att vidareutvecklas för att tillsammans sprida information om äldreomsorgens hälsofrämjande insatser.

En välfungerande samverkan och korrekt informationsöverföring säkrar en god och nära vård till den enskilde. Det är också en förutsättning för det tvärprofessionella teamarbetet inom särskilt boende för äldre. Förvaltningen anser därför att ett gemensamt journalsystem för dokumentation enligt både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen är en grund för tvärprofessionella teamarbete. Sådana system, som utan att bryta sekretessen, finns idag och används av andra utförare.

Inom äldreomsorgen finns det två målgrupper som har mer omfattande behov eller särskilda behov av insatser, det är dels målgruppen äldre i hög ålder med omfattande omvårdnadsbehov och dels målgruppen yngre äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk. Sen behöver även målgruppen äldre som är hemlösa eller riskerar att hamna i hemlöshet uppmärksammas.

Många äldre vill bo kvar hemma så länge som möjligt och själva bestämma över sin vardag. Hemtjänsten möter brukare med olika behov, förutsättningar och svårigheter vilket ställer krav på en professionell och flexibel hemtjänst och en ständig kompetensutveckling av medarbetarna.

Under planperioden finns behov av att fortsätta med att profilera hemtjänsten till målgruppen äldre med psykisk ohälsa och/eller missbruk för ett tryggt och värdigt stöd i hemmet. Även för myndighetsutövarna innebär en mer komplex målgrupp ett behov av kompetensutveckling för att kunna möta brukare med andra förutsättningar och behov. Ytterligare satsningar inom hemtjänsten är att arbeta med kontinuiteten av personal samt utveckla digitala arbetssätt.

Biståndsbedömningen ska vara rättssäker och likställd samtidigt som den ska ta hänsyn till den äldres behov och intresse. Den äldre ska även säkerställas att denne kan påverka sin omsorg och val av utförare.

Sjukfrånvaron inom äldreomsorgen ligger högre än normalt och med variation mellan enheterna. Pandemin med tillhörande restriktioner om att stanna hemma vid symtom har resulterat i att sjukfrånvaron ökat. Arbetet med att minska sjukfrånvaron kommer fortsätta genom stöd till chefer i rehabiliteringsprocessen, att arbeta med förebyggande och hälsofrämjande insatser och att löpande kartlägga långtidssjukskriven personal och att planera för en snabb återgång i arbete.

I stadsdelsområdet finns många bostäder som är otillgängliga, bland annat på grund av att fastigheterna saknar hiss, vilket innebär att äldre kan ha behov av att byta bostad. Trygga och tillgängliga bostäder med närhet till service och kommunikationer ökar den äldres möjligheter till ett aktivt och självständigt liv. Att anpassa boendeformerna utifrån äldres behov och efterfrågan ger också möjligheten att utnyttja förvaltningens lokaler och resurser effektivt.

Det finns en överkapacitet av antalet lediga lägenheter på servicehus och vård- och omsorgsboenden i stadsdelsområdet och i staden. Om beräkning görs utifrån det prognostiserat behov i boendepaneringen är den förväntade ökningen 10 personer per år under planperioden.

Alder/År	2023	2024	2025
65-år	580	590	600
80-år	430	440	450
85-år	320	320	320

Swecos prognos på äldreomsorgstagare vård- och omsorgsboende 2023-2025

Tomgångskostnaderna för lediga lägenheter på både vård- och omsorgsboende och servicehusen påverkar äldreomsorgens ekonomi negativt. Det medför kostnader på grund av uteblivna hyresintäkter och svårigheter i att planera personalresurserna. Efterfrågan på boende i servicehus har minskat kraftigt under de senaste tio åren. En utredning pågår för att se över servicehusens framtid i stadsdelsområdet. Samverkan och gemensam planering görs med bland andra Micasa och övriga stadsdelsområden. Under planperioden kommer Fruängsgårdens A-hus omstruktureras till seniorboende. Snabba omställningar behöver kunna genomföras för att möta behov och efterfrågan. Tomma platser på vård- och omsorgsboendena och servicehusen är högre än prognostiserat till följd av pandemin och trenden är att när smittan ökar i samhället så minskar ansökningarna till vård- och omsorgsboendena. En utmaning blir att använda äldreomsorgens resurser på ett effektivt sätt när förvaltningens driftbudget belastas av tomgångshyror. Ett behov av anpassning av antalet platser finns och avvecklingen av Solberga vård och omsorgsboende har gjort att beläggningen har ökat på förvaltningens övriga vård och omsorgsboenden.

Prioriteringar

- Utveckla den förebyggande och uppsökande verksamheten genom ökade informationsinsatser till äldre och anhöriga om äldreomsorgens mötesplatser och insatser.
- Utveckla former för samarbete med volontärer och civilsamhället i det förebyggande arbetet och för ökad kvalitet i äldreomsorgens verksamheter.
- Utveckla mötesplatserna och aktivitetscentren med fokus på seniorernas hälsa och att bryta ofrivillig ensamhet och isolering.
- Säkerställa en rättssäker och likställig biståndsbedömning med hänsyn till den äldres behov och intresse.
- Utveckla hemtjänsten för att kunna möta olika målgruppers behov och ge en trygg och säker vård och omsorg i hemmet för att underlätta för de äldre att bo kvar i det egna hemmet.
- Samverka med primärvården och primärvårdsrehabiliteringen kring äldres hälsa och välmående, förebyggande hälsofrämjande informationssatsning samt med slutenvården för en trygg och säker hemgång efter sjukhusvistelse.
- Utveckla teamarbetet på särskilda boendeformer och samverka med läkarorganisationen för en trygg, säker och personcentrerad vård och omsorg.

- Utveckla användandet av digital teknik och digitala verktyg som kan bidra till äldres självständighet och ökad kvalitet i äldreomsorgen.
- Boendeplanering för tillgängliga och moderna bostäder och boendeformer, utifrån äldres behov och efterfrågan.

2.4 Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Verksamhetsområdet har i hög grad påverkats av Covid-19 pandemin under 2021 och fortsätter göra det under 2022. Mycket av det planerade utvecklingsarbetet har fått stå tillbaka under senare år då fokus har legat på att säkra rutiner för smittskydd samt att man i perioder stängt den dagliga verksamheten. Samarbetet med LSS-hälsan är och har varit av stor betydelse. Under planperioden kommer den utveckling av metoder och arbetssätt i verksamheterna som fått stå tillbaka under pandemin att återupptas.

Antalet personer som är berättigade till insatser enligt LSS fortsätter att öka. I stadsdelsområdet byggs nya grupp- och servicebostäder kommande år. Det ökande ärendantalet kommer troligen att behöva mötas av fler biståndshandläggare. Under de gångna åren har tillströmningen av personer med funktionsnedsättning och beroendeproblematik varit märkbar. Detta har lett till en delvis förändrad målgrupp inom biståndshandläggningen som kräver utvecklad samverkan med fler vårdgivare och en god intern samverkan med ekonomiskt bistånd och myndighetsutövning för vuxna med beroendeproblematik.

LSS-lagstiftningen omarbetas och det förslag som ligger innebär bland annat att nya insatser skapas och att ansvaret för insatsen personlig assistans helt övergår till staten. När lagändringen träder i kraft kommer den att innebära stora förändringar för biståndshandläggningen. Att bevaka och anpassa bedömningar och beslut till nybildad rättspraxis kommer att ställa höga krav på juridisk kompetens inom biståndshandläggningen.

Jämställdhetsperspektivet är lyft som ett område i den reviderade handlingsplanen för socialsekreterare och biståndshandläggares arbetssituation och kommer under planperioden särskilt att uppmärksammas utifrån detta.

Ekonomiska utmaningar inom verksamhetsområdet berör så gott som samtliga områden daglig verksamhet, personlig assistans, kostnader vid nybygge eller renovering av grupp- och servicebostäder samt risker för överetablering av dagliga verksamheter. Avtalet för turbundna resor är kostnadsdrivande och medför ökade kostnader för förvaltningen. Arbetet för att minska välfärdsbrott och felaktiga utbetalningar kan stärkas genom förbättrad kunskap hos förvaltningens medarbetare om vilka möjligheter som finns.

Grupp och servicebostäder

I gruppboendena sker ett generationsskifte som kräver utveckling och anpassningar av verksamheterna för att möta behoven hos de yngre boende. Förvaltningen ser ett fortsatt behov att skapa möjligheter för en "boendekarriär" för unga vuxna med funktionsnedsättning som flyttar in på bostad med särskild service. Förvaltningen är intresserad av att undersöka

möjligheter och förutsättningar för att ge dessa möjligheter till mer självständiga boendeformer i takt med att individen mognar. Befintliga grupp- och servicebostäder kommer under planperioden att behöva ses över, byggas om och renoveras då en del äldre lokaler är slitna och har brister i funktionalitet.

I grupp- och servicebostäderna bor nu fler personer i arbetsför ålder som inte har arbete och inte heller deltar i daglig verksamhet. Det är otydligt vem som har ansvaret att motivera och stödja den enskilde att närma sig arbetsmarknaden genom att ta kontakt med arbetsförmedling eller att söka insatsen daglig verksamhet och välja en utförare som kan erbjuda en väg ut i arbete. För att fler personer med funktionsnedsättning ska kunna komma ut i arbete krävs att staden och förvaltningen som arbetsgivare arbetar aktivt med frågan på övergripande nivåer och att staden aktivt lyfter frågan i samverkan med näringslivet.

Under de närmaste åren kommer flera grupp- och servicebostäder att öppnas i stadsdelsområdet och inom staden vilket innebär att rekryteringsläget stramas åt rörande kvalificerad personal. Ett titelbyte från vårdare till stödassistent möjliggör att yrket höjs i status och underlättar därmed för kommande rekryteringsbehov. Många relativt nyanlända går in och arbetar i vård- och omsorgsyrken. En utmaning är att säkerställa tillräcklig språklig kompetens.

Daglig verksamhet

Antalet personer i stadsdelsområdet som beviljas daglig verksamhet har ökat successivt. Ökningen beror delvis på att fler personer får neuropsykiatriska diagnoser. Efterfrågan på verksamheter som är lika ett vanligt arbete eller förlagda på en reguljär arbetsplats eller som kan leda till praktik eller anställning på den öppna arbetsmarknaden är stor. Denna efterfrågan förväntas kvarstå. Trots den ökande efterfrågan finns det en risk för överetablering av dagliga verksamheter. Förvaltningen driver många dagliga verksamheter i egen regi och erbjuder en stor spännvidd vad gäller inriktningar och målgrupper. Verksamheterna behöver ständigt utvecklas för att vara attraktiva för nya deltagare, särskilt viktigt är att kunna erbjuda en sammanhållen väg mot arbetsmarknaden.

Det finns också en utmaning med ökande personalkostnader och högre löner i relation till bestående ersättningar för deltagare inom daglig verksamhet för att aktivt kunna arbeta med verksamhetsutveckling och digitalisering.

Prioriteringar

- Driva attraktiva verksamheter i egen regi av god kvalitet.
- Utveckla handläggningen och insatserna för personer med funktionsnedsättning så att brukarnas egenmakt stärks.
- Öka sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning.
- Öka kompetensen hos personalen.
- Stödja den verksamhetskultur inom utförarverksamheterna inom funktionshinderområdet som uppmuntrar till innovation och nytänkande.
- Utveckla digitalisering samt användande av digitala verktyg för att höja kvaliteten och stödja brukarna i att använda den digitala tekniken.

2.5 Individ- och familjeomsorg inkl. socialpsykiatri

Omvärldsfaktorer, utveckling och analys

Under kommande planperiod kommer en ny och omarbetad socialtjänstlag troligen att träda i kraft. En eventuell förändring kommer att innebära behov av anpassningar och omprioriteringar i nämndens verksamheter för att erbjuda vissa insatser utan föregående utredning och bedömning. Om detta får genomslag i staden är det tänkbart att efterfrågan på insatser kommer att vara hög i stadsdelsområdet. Det är mycket troligt att socioekonomiskt gynnad och resursstark befolkning generellt är mer benägen att efterfråga insatser än socialt utsatta och mindre resursstarka grupper. Lagförslaget innebär att socialtjänstens fokus på vissa utpekade målgrupper delvis suddas ut till förmån för ett förstärkt fokus på den enskildes individuella behov. Detta kommer troligen att bli en utmaning i en organisation som i dag är uppbyggd strikt utifrån olika definierade målgrupper.

Under pandemin har individ- och familjeomsorgens arbetssätt förändrats. Det har varit nödvändigt att i så stor utsträckning som möjligt ställa om så att medarbetare inom myndighetsutövning kan arbeta på distans och minimera antalet fysiska möten med klienter och samverkanspartners. Det är fortfarande oklart hur detta har påverkat kvaliteten i utredningar och bedömningar och hur berörda klienter uppfattar att de påverkar deras möjlighet till delaktighet och inflytande. Det har varit svårt att genomföra samverkansmöten digitalt med region Stockholms verksamheter då det i dag saknas tillgång till en digital plattform som tillgodoser det högt ställda kraven på informationssäkerhet. Det är av största vikt att staden centralt i samverkan med regionen tar fram dessa verktyg.

Den relativt stora rörligheten bland socialsekreterare inom myndighetsutövningen har fortsatt. Kompetenskraven för socialsekreterare och chefer inom individ- och familjeomsorgen är höga och det tar relativt lång tid innan det går att tillgodogöra sig den erfarenhet som krävs för att kunna utföra arbetet. Detta har inneburit att vikten av god och effektiv introduktion, tydliga rutiner och tätt stöd från arbetsledning har ökat. Dessa behov bedöms kvarstå under planperioden.

Förvaltningen ser att det kunskapsbaserade arbetssättet behöver förstärkas ytterligare, med fokus på uppföljning av effekt och resultat vid val av metoder och insatser för att utveckla kvaliteten i verksamheterna.

Barn och unga

Den största utmaningen är att utveckla tidiga samordnade insatser för målgruppen barn och unga. Fler öppna insatser utan föregående utredning behöver skapas. Pågående samverkan mellan förskola, skola, region och socialtjänst behöver även fortsatt prioriteras och vidareutvecklas. Innovation behövs inom området för att hitta och implementera metoder och arbetssätt för att motverka att unga begår brott.

Under planperioden ökar befolkningen i stadsdelsområdet och den största ökningen sker i åldersgruppen ungdomar 16-19 år. Sedan många år ökar antalet barn- och ungdomsanmälningar i staden. Det är troligt att tillströmningen av nya ärenden till barn- och ungdom kommer att ligga på en fortsatt hög nivå. Verksamhetsområdet har sedan länge stora

ekonomiska utmaningar främst rörande kostnader för placeringar och inhyrd personal. Förvaltningen arbetar för att utveckla insatser i egen regi med syfte att kunna undvika eller förkorta placeringar. Denna utveckling kommer att behöva fortgå under planperioden.

Skolsociala team riktade mot barn och unga med frånvaroproblematik i årskurs 4-9, bemannade med skolsociologer är en resurskrävande del av de serviceinsatser som ges inom öppenvården för barn, unga och deras familjer. Insatsen kommer troligen att ställa krav på omprioriteringar i verksamheten om alla skolor ska ha samma tillgång till stöd.

Organiseringen och bemanningen av skolsociala team i stadsdelsområdet är komplicerad då det för närvarande finns 21 kommunala skolor och 16 fristående skolor som har årskurs 4-9 och teamet består av två till tre personer. Utöver detta behöver förvaltningen utveckla stödet för en sammanhållen skolgång för placerade barn.

Hos befolkningen finns en stark efterfrågan på de föräldrastödsprogram som i staden ska erbjudas till alla föräldrar. I takt med att staden erbjuder allt fler program ökar utmaningen för förvaltningen att bemanna och tillhandahålla dessa i tillräcklig omfattning och samtidigt tillgodose behovet av omfattande och intensiva biståndsbedömda insatser. Kön är mycket lång och behovet är stort. Förvaltningen ser ett behov av att stärka arbetet med digitalt stöd och utbildningar till föräldrar med lättare behov.

Familjerätt

Inom området familjerätt kommer införandet av digital handläggning av förenklade faderskaps/föräldraskapsärenden att innebära en minskad ärendebelastning. Förvaltningen har uppmärksammat behov av att säkra likställigheten i staden när det gäller umgängesstöd. I dagsläget är det olika vad som erbjuds beroende på var familjen bor. Familjerätten bedöms få en ökad ärendebelastning utifrån införandet av att föräldrar som överväger att inleda en tvist i domstol i frågor som rör vårdnad, boende eller umgänge, ska delta i informationsamtal och få information som syftar till att hitta den lösning som är bäst för barnet. Föräldrarna ska också, om det inte är olämpligt, erbjudas samarbetsamtal och efter behov erbjudas eller vägledas till stöd och hjälp i annan form.

Vuxna missbruk

De personer som är föremål för utredningar och insatser har ofta komplex problematik och såväl utrednings- som förändringsprocessen tar ofta lång tid. Klienter med komplexa behov på grund av sjuklighet i missbruk och psykisk ohälsa samt hemlöshet ökar.

Samsjuklighetsutredningens har lämnat förslag på förbättrad vård och stöd till personer med sjuklighet och förslagen bedöms kunna påverka arbetet positivt. Det lokala samarbetet med psykiatri och beroendevården behöver utvecklas så att den regionala samverkansöverenskommelsen kan förverkligas.

Socialpsykiatri

En stor del av den klientgrupp som varit aktuell inom socialpsykiatri sedan psykiatireformen genomfördes är födda på 40- och 50-talet. Detta ställer idag krav på kunskaper om åldrande och åldrandets sjukdomar inom socialpsykiatriens utförarverksamheter och lokaler som är tillgänglighetsanpassade för en åldrande målgrupp. Det är en ökad tillströmning av yngre personer som ansöker om socialpsykiatriska insatser med psykisk

störning/neuropsykiatriska diagnoser, bostadsproblem och inte sällan också ett missbruk. Förvaltningen bedriver ett arbete tillgodose för att möta kraven från den nya lagen som gäller vid utskrivning från slutenvård. Detta arbete kommer att fortgå under planperioden.

Staden har upphandlat boenden för personer i målgruppen vilket kommer att innebära en kostnadsökning för förvaltningen. Förvaltningen har sett över träfflokalsverksamheten och sysselsättningsverksamheten och kommer under den kommande planperioden behöva se över boendeplaceringar inom ramavtal. Det är av största vikt att stadens egna boenden i socialförvaltningens och SHIS regi utvecklas i kvalitet för att möta målgruppens komplexa behov.

Nyanlända

Kriget i Ukraina riskerar att påverka antalet nyanlända under flera år framöver och det är i dagsläget osäkert hur situationen kommer att utvecklas. Stadsdelsförvaltningen behöver under planperioden vara beredda att ta emot en större mängd flyktingar från Ukraina. Övriga som flyttar in är i stor utsträckning barnfamiljer och kvotflyktingar. De genomgångsbostäder som har etablerats finns kvar och nyanlända erbjuds bostad på dessa boenden under två år innan de behöver flytta och ge plats till andra nyanlända. Förvaltningen kommer under planperioden att behöva fokusera än mer på samhällsvägledning, introduktionsförskola och riktade sociala insatser till de boende med målet att familjernas etablering i samhället påskyndas så att de inom en tvåårsperiod är rustade att själva tillgodose sina behov av egen bostad och ordnad försörjning. Förvaltningen kommer att fortsätta erbjuda samhällsvägledning både på medborgarkontoret Älvsjö och genom mobila samhällsvägledare som bedriver uppsökande verksamhet. Att vidareutveckla intern samverkan och samverkan med civilsamhälle och näringsliv är nödvändigt och kommer att göras inom uppdraget hos den nybildade enheten för medborgarservice. Bostadsvägledning erbjuds men behovet av grundläggande motivationsarbete och konkret stöd i bostadssökande är stort. Omfattningen av utflyttningen kombinerat med begränsade personella resurser medför risk att familjer kommer att vända sig till socialtjänsten med behov av akut boende. Detta innebär en stor risk för ökade kostnader för ekonomiskt bistånd.

Hemlöshet

Efterfrågan på insatser med hållbara boendelösningar är fortfarande stor inom alla individ- och familjeomsorgens verksamhetsområden. Tillgång på fler billiga lägenheter är av central betydelse. Förvaltningen arbetar aktivt för att motverka vräkningar och att aktivt erbjuda budget- och skuldrådgivning till personer i hemlöshet eller personer som riskerar att förlora sin bostad. Funktionen bolots för främst barnfamiljer utgör ett gott komplement. Kostnaden för långvariga placeringar av vuxna hemlösa i stödboenden är hög och tar resurser i anspråk som behöver riktas mot behandlingsinsatser för vuxna missbrukare. Förvaltningen kommer att fortsätta att utveckla arbetet med att ge stöd till personer i tillfälliga boendelösningar.

Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck

Sedan 2018 finns ett Relationsvåldscentrum för stadsdelens invånare som drivs i samverkan med Skärholmen SDF. Förändringen har inneburit ökad tillgänglighet samt att fler personer som befinner sig i våldsutsatthet och som är kända av socialtjänsten ökar. Verksamheten har

medfört förbättrad kvalitet på insatserna, men också ökande kostnader för personal, öppna insatser och för placeringar i skyddat boende. Den nya programmet mot våld i nära relationer har utökats med nya målgrupper: personer som är utsatta för prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt personer utsatta för sexuellt våld oberoende av relationen till våldsutövaren. Förvaltningen fortsätter att prioritera att stärka kunskap och kompetens inom förvaltningens samtliga verksamhetsområden för att stärka upptäckt av våldsutsatthet.

Prioriteringar

- Anpassa kostnaden för individ- och familjeomsorgens insatser till given budgetram med bibehållen kvalitet.
- Utveckla systematisk uppföljning av insatser inom individ- och familjeomsorgen i syfte att säkerställa att insatserna motsvarar behoven samt ger önskat resultat.
- Vidareutveckla arbetet med förebyggande arbete och tidiga samordnade insatser till barn och ungdomar i samverkan med skola, förskola, fritid och polis.
- Motverka kriminalitet hos barn, unga och unga vuxna.
- Verka för fungerande samverkan med Region Stockholm för barn, ungdomar och vuxna med psykisk ohälsa och/eller missbruk.
- Utveckla och modernisera insatserna för socialpsykiatrins brukare.
- Motverka att nyanlända blir beroende av ekonomiskt bistånd.

2.6 Stadsmiljöverksamhet

Omvärldsfaktorer, utveckling och analys

Stadsplanering

Utbyggnadstakten fortsätter vara relativt hög i stadsdelsområdet. Cirka 4 200 bostäder planeras bli färdigställda under planperioden. Många större exploateringsprojekt ligger tidigt i planeringsskedet, vilket i kombination med förändrade flyttmönster försvårar förvaltningens prognosarbete. Förvaltningen noterar att allt fler markanvisningar sker i områden som är värdefulla ur rekreationssynpunkt, exempelvis i större parker i stadsdelsområdet. Stockholm är en växande stad, men samtidigt som bostadsmålen uppfylls behöver hänsyn tas till de rekreativa och sociala värdena som anlagd parkmark utgör.

I exploateringsprojekt där naturmark eller parkmark tas i anspråk för ny bebyggelse ska stadsdelsnämnden ersättas med en åtgärd som stärker de gröna värdena på annan plats, så kallad grönkompensation. Hur grönkompensation ska ske eller på vilket sätt är däremot otydligt. Det finns behov av tydligare riktlinjer för hur mycket medel som ska avsättas och vad de kan användas till. Stadsdelsförvaltningen bör vara den förvaltning som avgör vilken kompensation som ska genomföras.

Parkdrift

Stadsdelsområdets parker har många besökare. Slitage och nedskräpning ökar och därmed även kostnaderna för drift och underhåll. Nämnden bedömer att utvecklingen kommer att fortsätta. Att bibehålla dagens standard på parker kommer att bli svårt med de resurser som i dagsläget fördelas till stadsdelsnämnderna.

Efter att stadsdelsnämnden under flera år belyst vikten av större förskolegårdar till nyproducerade förskolor, har resultat börjat synas i nya detaljplaner och byggprojekt, vilket nämnden ser som positivt. Många förskolor och skolor har ändå fortfarande små eller inga egna gårdar, särskilt vanligt är det bland skolor och förskolor som drivs av privata aktörer. Det innebär att barngrupper i större utsträckning vistas i stadsdelsområdets parker på raster och inom fritidsverksamheten, vilket ger ett onormalt stort slitage. Det leder också till att andra besökare känner sig bortkörda eller ovälkomna i vissa parker.

Behoven av trädåtgärder har ökat och förväntas öka ytterligare. Allt fler träd skadas av klimateffekter som torka, stormar och skyfall, men även skadedjursangrepp som granbarkborrar. Invasiva arter, framför allt parkslide, är ett växande problem där det idag saknas direktiv, utöver det som gäller för jätteloka. Under planperioden är det tänkbart att naturvårdsverket kommer med direktiv för bekämpning av parkslide, varpå ansvaret för att bekämpa invasiva arter behöver förtydligas.

Ianspråktagande av stadens mark är ett omfattande problem i framför allt villaområden. Förvaltningen ser att boende i stadsdelsområdet i högre utsträckning har börjat anmäla grannar som tar stadens mark i anspråk för eget bruk. Det finns stöd i form av skriftliga rutiner för att driva processer mot personer som annekterar mark olovligt, men det är problematiskt för stadsdelsnämnden att driva dessa processer. Stadsdelsnämnderna ansvarar för drift och underhåll av park- och naturmark och förfogar varken över de resurser eller det juridiska stöd som behövs för att driva dessa frågor och föreslår att uppgiften åläggs stadens markägande förvaltning att hantera.

Parkunderhåll

Parkplanerna är ett viktigt arbetsredskap vid drift, underhåll och investeringar. Stadsdelsnämndens parkplaner behöver uppdateras ungefär vart sjunde år för att vara relevanta. Det är en stor kostnad som det inte finns utrymme för i ordinarie driftbudget. Parkplanerna för Hägersten och Liljeholmen har inte uppdaterats sedan 2008. Älvsjöes parkplan uppdaterades 2016. En möjlighet att ansöka om medel från den centrala medelsreserven för att uppdatera parkplanerna skulle underlätta nämndens arbete.

Parkinvesteringar

Entreprenadkostnaderna för att med investeringsmedel upprusta parker har de senaste åren stigit kraftigt i pris, bland annat till följd av prisökningar på betong, trä och diesel. Det har därför blivit svårare att få de tilldelade parkinvesteringsmedlen att räcka, särskilt i de större projekten som leds av trafikkontoret. Nämnden tvingas allt oftare använda egna investeringsmedel för att de större investeringsprojekten ska kunna genomföras, på bekostnad av det löpande underhållet av parkerna. Bedömningen är att prisökningarna i entreprenaderna kommer att fortsätta.

Skyfallsplanering och dagvattenfrågor får allt större aktualitet till följd av klimatförändringarna och väntas ta allt större del av nämndens investeringsbudget i anspråk. Nämnden ser ett fortsatt förvarande med klimatinvesteringsmedel som nödvändigt för att kunna hålla en jämn takt i arbetet.

Trygghetsskapande åtgärder

En ny lag om att kommuner måste jobba brottsförebyggande föreslås till 2023. Om det brottsförebyggande arbetet åläggs stadsdelsnämnden behöver medel avsättas till detta i stadens budget. Arbetet behöver planeras och genomföras över flera års tid och kan inte finansieras genom stadens centrala medelsreserv.

Arbetet för att nå målet i trygghetsprogrammet att Älvsjö-Solberga inte längre ska vara ett utsatt område 2025 måste intensifieras. Det behövs ökad samverkan med andra berörda nämnder, och en fördjupad analys av faktorer som påverkar att området är utsatt. Nämnder med ansvar för stadsutveckling behöver vara insatta i problematiken och samverka mer med stadsdelsnämnderna i tidigt skede även i trygghetsfrågor.

Prioriteringar

- Ökad samverkan med exploateringskontoret och stadsbyggnadskontoret för att skapa bra levnadsmiljöer i stadsdelsområdet.
- Genom platssamverkan nå målet att Älvsjö/Solberga inte längre ska klassas som utsatt område 2025.
- Utveckling av arbetet med biologisk mångfald och skyfallshantering inom ramen för klimatinvesteringar.

2.7 Ekonomiskt bistånd

Omvärldsfaktorer, analys och utveckling

Trenden med ett ökat antal hushåll som uppstår ekonomiskt bistånd har vänt och under förutsättning att smittspridningen till följd av pandemin och därtill restriktionerna i samhället minskar bedöms antalet fortsatta hushåll kunna minska under planperioden. De hushåll som tillkommit på grund av arbetslöshet bedöms kunna återgå i självförsörjning. Det föreligger dock en ökad risk att antalet nyanlända som lämnat etableringen kommer att öka under planperioden då de ska lämna SHIS inom två år och kostsamma lösningar i tillfälliga boenden kan bli en konsekvens.

Personer med långvarigt ekonomiskt bistånd har ökat de senaste åren. Förvaltningens bedömning är att gruppen bidragstagare som står långt från arbetsmarknaden och som riskerar långvarigt bidragsbehov inte kommer att minska under planperioden. Förvaltningen behöver således fortsättningsvis erbjuda insatser som syftar till att den enskilde närmar sig arbetsmarknaden alternativt ges stöd för att beviljas sjukersättning. Förutsatt att pandemin fortsätter att klinga av kan fler platser i form av Stockholmsjobb och OSA erbjudas via Arbetsmarknadsförvaltningen.

Metodutveckling och samverkan med myndigheter och näringsliv fortgår för att motverka långvarigt bidragstagande hos grupper som står långt från arbetsmarknaden.

Staden utvecklar sociala system för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten. Det är av största vikt att systemen utvecklas så att det också är möjligt att ta ut underlag för resultatrapporter och ekonomiskt prognosarbete med uppgifter om verksamhet, ekonomi och personal.

Prioriteringar

- Motverka långvarigt bidragsberoende för de nya hushåll som aktualiserats på grund av pandemins konsekvenser på arbetsmarknaden.
- Öka andelen personer som hittar annan försörjning än ekonomiskt bistånd.
- Intensifiera samverkan

2.8 Arbetsmarknadsåtgärder**Omvärldsfaktorer, analys och utveckling**

En stor andel av de som får ekonomiskt bistånd har arbetshinder som gör att de har stora svårigheter att ta sig ut på arbetsmarknaden. Nämnden fortsätter därför att stödja den enskilde i att undanröja arbetshinder och hitta egen försörjning.

Förvaltningen har haft svårt att uppnå satta mål rörande Stockholmsjobb både vad gäller att anställa personer och att tillhandahålla arbetsplatser i de egna verksamheterna. Under planperioden kommer förvaltningen att prioritera frågan och implementera förvaltningsövergripande arbetssätt som gynnar Stockholmsjobb.

Personer som erbjuds Offentligt Skyddad Anställning (OSA) har behov av att öka sin anställningsbarhet. Detta kommer att ske genom insatser från Jobbtorg och Arbetsförmedlingen under anställningstiden. På sikt förväntas detta öka omsättningen på OSA-platserna samt minska risken för återgång till arbetslöshet.

Arbetsmarknadsförvaltningens START och Jobbtorgens inriktning och insatser förändras och i takt med detta anpassas förvaltningens egna arbetsmarknadsinsatser för att fokusera på de målgrupper som inte får stöd på annat sätt.

Förvaltningen behöver höja ambitionsnivån gällande feriearbete och öka målen i verksamhetsplanen under planperioden. Arbetet med feriearbete behöver stärkas och utvecklas. Ungdomar behöver erbjudas feriejobb såväl under sommarlovet som under jullov och höstlov. Att ge ungdomar kontakt med arbetslivet kan bidra till att öka deras sociala kontakter, delaktighet i samhället och därigenom gynna deras psykiska hälsa. Det är också värdefullt för ungdomar att genom ett första arbete som förmedlas genom stadsdelsförvaltningen, få erfarenheter och referenser för att ta sig vidare i arbetslivet.

Prioriteringar

- Anpassa verksamheten utifrån de behov som finns hos de personer som uppstår ekonomiskt bistånd och som inte ingår i Jobbtorgets eller START:s målgrupper.
- Samordna och se över arbetet med Stockholmsjobb och andra typer av lönebidragsanställningar i syfte lyfta och säkra målstyrningen.
- Utveckla samverkan med näringslivet kring nyanländas etablering på arbetsmarknaden.

2.9 Övrigt

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Budgetramarna för 2023 och 2024 är antagna av kommunfullmäktige i samband med beslutet om budget 2022. Planerna grundar sig på de prestationer som var aktuella våren 2021. Utöver tilldelad budget beräknas nämnden ha omslutningsförändringar om ca 400 mnkr per år under planperioden.

3.1 Drift

Förvaltningen förutser inga större ekonomiska avvikelser i förhållande till den plan som kommunfullmäktige beslutat om i budget 2022. Nämndens tilldelades i budget 2022 en nettodriftbudget om 2 838,2 mnkr. Detta innebär en årlig kostnadsökning om nästan 28,5 mnkr för varje procentenhet som priser och löner ökar. De närmaste åren kommer sannolikt rent ekonomiskt präglas av återstarten efter Covid19-pandemin och ekonomiska effekter av den. I och med detta ser förvaltningen en ekonomisk osäkerhet med utmaningar de närmaste åren. Hur budgettilldelning kommer att utvecklas är utanför förvaltningens rådighet. Förvaltningen fortsätter arbeta med att anpassa lokaler och verksamheterna utifrån efterfrågan, behov och förändringar i de ekonomiska förutsättningarna för att nå och bibehålla en budget i balans.

Individ- och familjeomsorg

Förvaltningen ser en utmaning i att komma till rätta med de underskott som finns inom barn och ungdom och vuxen/missbruk. Verksamhetsområdet barn och ungdom får nya uppdrag som till exempel krav på att bemanna skolsociala team, förstärka det uppsökande arbetet med socialsekreterare och erbjuda föräldrastödsprogram till alla föräldrar som efterfrågar det. Dessa är uppdrag som måste finansieras inom anslaget vilket ytterligare förstärker utmaningen och ställer krav på strikta prioriteringar. Förvaltningen arbetar med att utveckla samverkan internt och externt och arbetar med placeringskedjan för att erbjuda rätt insatser. Genom tidiga insatser kan även vissa placeringar förebyggas. Det finns tendenser under pandemin som tyder på en ökning i antalet personer som efterfrågar stöd och insatser utifrån våld i nära relationer och anmälningarna rörande barn som utsatts för våld eller bevittnat våld ökar. Om dessa tendenser utvecklas till en varaktig trend även efter pandemin är svårt att bedöma men det finns risk för ökade kostnader för både handläggning och insatser.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Det finns utmaningar i att verksamhetens arbete och insatsen ska rymmas inom tilldelad budget. Bland annat är kostnaderna för turbundna resor höga. Resorna belastar idag det fasta anslaget trots att de alltid är kopplade till nivåbedömda LSS-insatser. De fördelningsnycklar som gäller det fasta anslaget inom verksamhetsområdet bygger på fyra faktorer som grundar sig på beslut av Försäkringskassan eller Region Stockholm. Dessa faktorer speglar inte de faktiska kostnaderna. Staden bör därför ta fram fördelningsnycklar som på ett bättre sätt tar hänsyn till faktiska förhållanden. Assistansverksamheten har ekonomiska utmaningar som till stora delar är av strukturell natur och därmed svåra att påverka. Det finns en risk att dagliga

verksamheter i egen regi inte klarar att attrahera nya deltagare i konkurrensen med privata utförare vilket kan leda till ekonomiska underskott och behov av betydande omstruktureringar.

Förvaltningen bedömer att det finns möjligheter till effektivisering och kostnadsbesparing med ökad samordning i staden. Exempelvis efterfrågas en centralt placerad funktion i staden för stöd till stadsdelsförvaltningarna vid förhandling av vårdplatser inom ramen för socialtjänstens uppdrag med mervärde sänkta kostnader till samma kvalitet för brukarna.

Förskola

Nyetableringar av förskolor innebär att hyresnivåerna ökar. Kommunfullmäktiges budgetmedel för att kompensera förskolor med hög hyra fortsätter justeras ner de kommande åren. Förvaltningen ser en utmaning i att förändringen innebär att vissa delar av hyreskostnaden för nyetablerade förskolor inte kompenseras på samma sätt som tidigare. Även investeringarna och därmed kapitalkostnaderna inom förskolan kommer att öka till följd av att nya lokaler tas i bruk. Förvaltningen arbetar med att effektivisera lokalanvändningen för att möta effekterna av detta.

För förskola har det vikande barnunderlaget under 2021 lett till en intensifierad översyn av lokalbehovet som kommer fortgå under planperioden. Det är viktigt att kontinuerligt anpassa lokalförsörjningen för att så effektivt som möjligt använda befintliga resurser.

Äldreomsorg

Tomgångskostnaderna för lediga lägenheter på vård- och omsorgsboenden samt servicehus en stor utmaning. För att möta dagens och framtidens behov ser stadsdelsnämnden över befintliga lokaler med moderniserings- och omställningsbehov.

Stadsmiljö

I resursfördelningen finns flera faktorer som inte fångas upp av fördelningsnyckeln och som påverkar driftekonomin. Under pandemin har fler människor vistats i parkerna, vilket inneburit ökade kostnader för såväl slitage som städning. Effekterna av pandemin kan dröja sig kvar under kommande år i form av ändrade vanor.

Andelen skolor och förskolor som använder stadsdelsområdets parker som skolgård ökar. Det blir allt vanligare att privata aktörer etablerar sig i stadsdelsområdet utan att tillgodose barnens behov av friyta på egen fastighet. Istället används stadsdelsområdets parker som skolgård, vilket innebär onormalt stort slitage som påverkar stadsdelsnämndens driftbudget.

Klimatförändringarna ger ökade driftkostnader, exempelvis syns en ökning av antalet döda träd, särskilt björkar, som en effekt av torkan 2018. Dessa effekter väntas fortsätta och öka i takt med att klimatförändringarna ökar.

3.2 Investeringar

Nämnden har under planperioden lämnat önskemål till trafikkontoret om parkinvesteringsmedel för följande projekt:

- Färdigställa arbetet med upprustningen av Kerstin Hesselgrens park
- Upprustning av lekplatsen Herrbacken
- Upprustning av Lugnets plaskdamm
- Upprustning av Långbroparkens lekplats samt anläggande av nytt utegym
- Upprustning av Elektraparken
- Reinvesteringar trappor och parkvägar i hela stadsdelsområdet.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

Nämnden beräknar inte ha några betydande projekt som inte är investeringar under planperioden.

4 Lokalförsörjningsplan

4.1 Sammanfattning

Det kommer ställas allt högre krav på att hitta flexibla lokallösningar med högre kostnadseffektivitet för att kunna bygga nya ändamålsenliga och ekonomiskt hållbara lokaler till nämndens verksamheter. Detta kommer kräva ökad samlokalisering av olika verksamheter såväl som ökad samverkan över förvaltningsgränserna. Utan sådan målmedveten projektstyrning i tidiga skeden finns en risk att lokalkostnaderna i framtiden tar en allt större del av den årliga budgeten. Förutom samlokalisering och samverkan behöver nämnden arbeta tydligare med en strategi för ett blandat lokalbestånd som består av både kommunalt och privat ägande, friliggande hus och lokaler integrerade i bostadshus samt en fördelning av kortare och längre hyresavtal som balanserar flexibilitet och stabilitet.

Att staden ska sänka sina investeringsutgifter är positivt för kommunkoncernen i stort. Nämnden ser dock några utmaningar för egen del då byggande med privata byggaktörer innebär högre årshyror, byggkostnader är svåra att påverka med mer än marginellt, modulhus/prefab och koncepthus har svårt att godkännas i detaljplan och/eller bygglov p.g.a. getsaltningskrav. För att klara framtida utmaningar ser nämnden att fokus i första hand måste ligga på att underhålla och utveckla befintliga lokaler alternativt att hyra in och anpassa redan byggda lokaler.

4.2 Planeringsförutsättningar

Av särskild betydelse för nämndens planering är nyproduktionen av bostäder i och i nära anslutning till stadsdelsområdet. Nämnden följer utvecklingen noggrant då nybyggnationstakten ständigt förändras. Enligt Swecos antagande om färdigställda bostäder beräknas c:a 8 300 nya bostäder färdigställas t.o.m. år 2030. Bostadsutvecklingen medför en befolkningsökning om c:a 25 000 personer i området t.o.m. år 2030, vilket är den högsta utvecklingstakten bland stadens stadsdelsområden. Enligt Swecos antagande år 2021 kommer nämndens stadsdelsområde ha c:a 140 000 invånare år 2030 och redan år 2025 vara den mest befolkade i staden. Befolkningen i stadsdelsområdet fortsätter dock att minska även år 2023 för att fr.o.m. år 2024 stadigt växa.

Tabell befolkning per stadsdel

Område	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
21101 - Aspudden	8891	9038	9345	9374	9627	9793	9739	9682
21102 - Gröndal	9071	8999	8928	8859	8788	8721	8658	8601
21103 - Hägersten	9899	9901	10200	10523	11052	11750	12225	12487
21105 - Hägerstensåsen	8326	8360	8323	8281	8230	8177	8124	8066
21106 - Liljeholmen	17798	17850	18149	18414	18944	19510	20274	21243
21107 - Midsommarkransen	12106	12376	12645	12680	12716	12982	13257	13406
21108 - Mälarhöjden	4363	4443	4527	4711	4769	4838	4802	4764
21109 - Västberga	7094	8058	8210	8635	8956	9005	9045	8997
21201 - Fruängen	9722	9663	9599	9533	9462	9391	9543	9708
21202 - Herrängen	3812	3774	3738	3702	3665	3630	3598	3568
21203 - Liseberg	1518	1802	2099	2108	2110	2108	2104	2098
21204 - Långbro	7715	7651	7588	7525	7461	7400	7343	7291
21205 - Längsjö	2940	2915	2890	2865	2840	2815	2793	2772
21206 - Solberga	13978	15278	15787	15952	16091	16089	16040	15982
21207 - Västertorp	7967	8304	8459	8427	8387	8345	8303	8263
21208 - Älvsjö	1459	1449	1740	1867	1868	1868	1864	1859
21209 - Örby Slott	1974	1962	1949	1936	1921	1907	1893	2233
TOTALT	128633	131823	134716	135392	136887	138329	139605	141020

Tabell befolkningsutveckling per år och stadsdel

Område	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
21101 - Aspudden	41	147	307	29	253	166	-54	-57
21102 - Gröndal	42	-72	-71	-69	-71	-67	-63	-57
21103 - Hägersten	53	2	299	323	529	698	475	262
21105 - Hägerstensåsen	-64	34	-37	-42	-51	-53	-53	-58
21106 - Liljeholmen	-342	52	299	265	530	566	764	969
21107 - Midsommarkransen	-44	270	269	35	36	266	275	149
21108 - Mälardalshöjden	42	80	84	184	58	69	-36	-38
21109 - Västberga	-499	964	152	425	321	49	40	-48
21201 - Fruängen	24	-59	-64	-66	-71	-71	152	165
21202 - Herrängen	25	-38	-36	-36	-37	-35	-32	-30
21203 - Liseberg	6	284	297	9	2	-2	-4	-6
21204 - Långbro	39	-64	-63	-63	-64	-61	-57	-52
21205 - Längsjö	15	-25	-25	-25	-25	-25	-22	-21
21206 - Solberga	-881	1300	509	165	139	-2	-49	-58
21207 - Västertorp	-287	337	155	-32	-40	-42	-42	-40
21208 - Älvsjö	6	-10	291	127	1	0	-4	-5
21209 - Örby Slott	5	-12	-13	-13	-15	-14	-14	340
TOTALT	-1819	3190	2353	1216	1495	1442	1276	1415

För förskoleverksamheten har ett minskat antal barn i ålder 1-5 år under 2021 jämfört med prognos 2020 inneburit ändrade förutsättningar för planeringen på kort sikt. Tillfälliga lokaler (paviljonger) avvecklas i vissa områden under 2022 och vissa utvalda permanenta förskolelokaler stänger verksamheten tillfälligt för att kunna ta lokalerna i bruk igen när behovet uppstår. Antalet barn i åldrarna 1-5 år börjar öka något igen redan år 2022 och fortsätter sedan att öka i en högre takt från år 2024. Totalt år 2030 beräknas det bo c:a 8 750 barn i åldrarna 1-5 år i stadsdelsområdet. Det innebär att det efter år 2024 finns behov att tillskapa nya förskoleplatser i stadsdelsområdet, särskilt i vissa stadsdelar där nyproduktionen av bostäder är hög samtidigt som det finns ett stort barnunderlag i befintlig bebyggelse. Utmaningar att hitta ändamålsenliga lokaler och gårdar till acceptabla hyresnivåer i nyproduktion kommer fortsatt att ställa krav på god planering i tidiga skeden och på både flexibla lösningar och hyresavtal. Tillgången till byggbar mark kommer minska och stort fokus måste läggas på den långsiktiga planeringen och att i samarbete med Sisab hitta ändamålsenlig mark för friliggande förskolor med förskolegårdar upp mot 3000 kvm.

Stadens mål att minska de totala investeringskostnaderna innebär bl.a. ett krav på mer kostnadseffektiva lösningar, ökad användning av modulhus/prefab och koncepthus vid nyproduktion, inhyrning av redan byggda lokaler och, framförallt, ett bibehållande och utvecklande av befintliga lokaler för nämndens samtliga verksamhetsområden.

4.3 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Nämndens bedömning av hyreskostnadsutvecklingen redovisas i tabellen nedan. Bedömningen är en sammanvägning mellan befintliga hyreskostnader och planerad kommande utökad införhyrning samt planerad avveckling.

Prognos av hyreskostnadsutveckling den första planperioden (Mkr).

Mkr	Bef hyreskostn	år 2023	år 2024	år 2025	år 2026	år 2027	år 2028	år 2029	år 2030
Sammanlagt	164,6	160,6	160,6	160,6	160,6	160,6	160,6	160,6	160,6
-varav pedagogiska lokaler	132,0	121,3	124,3	126,4	133,4	139,2	142,2	143,7	147,9
Årliga hyresgenererande investeringsutgifter	32,8	-	114,8	-	66,8	32,0	-	-	-

Nämnden ser risk för att kostnadsutvecklingen under planeringsperioden kommer innebära att lokalkostnaderna tar en allt större del av den årliga budgeten, särskilt för förskoleverksamheten. Det ställer ökat krav på att kostnadseffektivitet genomsyrar processen från start för ökat samutnyttjande, samverkan över förvaltningsgränserna och flexibilitet över tid.

4.4 Samverkan

För att skapa mer kostnadseffektiva lokaler krävs ökad samlokalisering av flera verksamheter och därigenom samverkan både inom stadsdelsnämnden, med andra nämnders verksamheter vid stadsdelsområdenas gränser, med andra facknämnder samt med privat näringsliv och föreningsliv.

För en lyckad samverkan med andra nämnder krävs samsyn redan vid idéstadiet av planeringen. Detta kräver gemensamma mål med principöverenskommelser mellan nämnderna. Ett sätt att hantera frågan kan vara obligatorisk samverkan mellan stadsdelsnämnder vid planering av lokaler nära stadsdelsområdesgränsen.

4.5 Kommunal verksamhet - annan än pedagogisk verksamhet

4.5.1 Nuläge 31 januari 2022

Nämndens lokalförsörjning inom områdena administration, äldreomsorg och social omsorg är i balans. Nämnden har i nuläget en beräknad årlig hyreskostnad om ca 39 mnkr för dessa lokaler (i nuläget är f.d. Förvaltningshuset Älvsjö inräknat, avtalet upphör 31 mars 2022).

4.5.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Lokalbehov för annan kommunal verksamhet än förskoleverksamhet har inte samma planeringsmodell som förskolan har. Det finns inga särskilda nyckeltal då det för sådana

verksamheter inte finns en direkt koppling till befolkningsutvecklingen. Planeringen påverkas inte heller av externa aktörer i samma utsträckning. I ett övergripande perspektiv ser nämnden över möjligheter till att öka lokalers nyttjandegrad genom att samutnyttja lokaler i en högre utsträckning. För att kunna utnyttja lokalerna mer effektivt över tid måste även flexibiliteten i nämndens lokaler öka.

4.5.3 Planerade lokalförändringar för år 2023-2030 (första planeringsperioden)

Nämnden har ännu inga beslutade lokalförändringar för den första planeringsperioden. Nämnden fortsätter att se över möjligheterna att helt eller delvis lämna alternativt omvandla nedanstående lokaler.

- Tora, sysselsättningslokal Torsten Alms gata 42. Lokalen är tomställd och hyresavtalet löper ut september 2023. Lokalen kommer användas som möteslokal under tiden.
- Daglig verksamhet Örnberg. Fastighetsägaren har meddelat att hyresavtalet inte kommer förlängas efter år 2024 p.g.a. omvandlingen av Örnbergs industriområde till bostadskvarter. Utredning av ny lokal pågår.
- Aktivitetscenter Fruängsgården. I samband med att ombyggnationen till seniorbostäder i del av Fruängsgården står klara öppnar eventuellt även ett aktivitetscenter som kommer drivas i nämndens regi. Utredning pågår.
- Öppna ungdomsvården Fruängen, Elsa Brändströms gata 70. Utrednings pågår för att hitta nya ändamålsenliga lokaler.
- Familjecentralen. Utredning pågår om inrättandet av en ny familjecentral och dess lokalbehov.

4.5.4 Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Planering av lokalförändringar för andra lokaler än förskolelokaler har kortare planeringshorisont och nämnden har ingen färdigställd analys för den andra planeringsperioden. Nämnden har därför ingen information om lokalförändringar för den andra planeringsperioden.

4.6 Pedagogisk verksamhet

4.6.1 Summerande analys av nuläge samt framtida planering

Under andra halvan av år 2020 och första halvan av år 2021 minskade antalet barn i åldrarna 1-5 år med c:a 350 barn jämfört med vad Swecos befolkningsprognos visade året före. Den drastiska minskningen beror sannolikt på pandemin och på att barnfamiljer har valt att flytt längre ut från staden, men detta är ett antagande. Det innebär att nämnden på kort sikt har ett överskott av förskolelokaler i de flesta stadsdelar vilket ledde till beslutet att säga upp en antal tillfälliga lokaler (paviljonger) som avvecklas under år 2022. Minskningen av antalet barn

innebär även att ett par befintliga förskolor läggs i s.k. malpåse under 2022 för att kunna öppna igen när behovet av antalet platser ökar. Nämnden ser en liten ökning av antalet barn i år 1-5 med start redan 2022 men då från en lägre nivå än tidigare prognos. Efter år 2024 kommer behovet av antalet platser att öka mestadels p.g.a. nyproduktion av bostäder. Totalt år 2030 beräknas det bo c:a 8 750 barn i åldrarna 1-5 år i stadsdelsområdet.

Utmaningar för framtida planering handlar främst om att hitta kostnadseffektiva lokallösningar när andelen privata byggaktörer ska öka. En nackdel när staden minskar sina investeringsutgifter blir att stadsdelsnämnden får ökade utrednings- och hyreskostnader som belastar respektive års budget mer. Nämnden behöver därför fokusera ännu mer på att bibehålla, utveckla och underhålla befintliga lokaler alternativt hyra in och anpassa redan byggda lokaler.

Nämnden har under 2021 ökat samarbetet med Sisab för att hitta lämplig mark för byggande av friliggande förskolor med friytor upp mot 3 000 kvm. Att säkerställa sådana tomter är ett måste för att kunna möta de behov som vi ser uppstår under början av den andra planeringsperioden. Planeringsförutsättningarna försvåras något när bostadsproduktion sker i mindre detaljplaner. Nämnden kommer därför under år 2022 inleda ett mer strukturerat arbete med Exploateringskontoret och Stadsbyggnadskontoret för mer övergripande helhetslösningar.

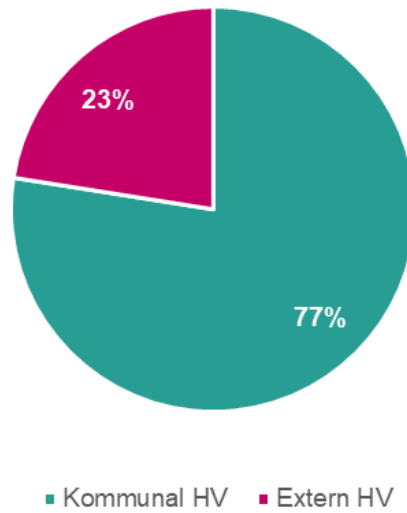
4.6.2 Nuläge 31 januari 2022

I nuläget är 5 659 barn inskrivna i kommunal förskoleverksamhet och 1 676 barn inskrivna i enskilt drivna förskolor. Stadsdelsnämndens inskrivningsgrad för barn 1-5 år ligger på 95 procent. Bedömd kapacitet i kommunal regi är 6 336 platser och bedömd kapacitet i enskild regi är 1 876 platser, vilket ger ett totalt överskott om 471 platser i både kommunal regi och enskild regi.

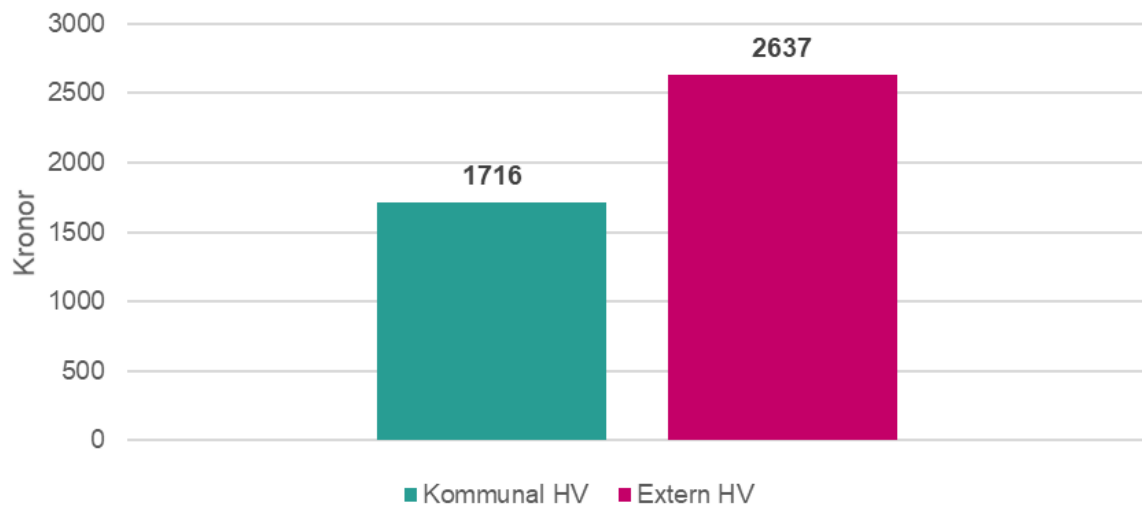
Nämnden behöver ett visst överskott eftersom säsongsvariationen är hög. Planering för att möta ett alltför stort överskott har inneburit bl.a. beslut att avveckla ett antal paviljonger under år 2022. År 2021 hade nämnden som högst 6 070 barn inskriva och som lägst 5 416 barn, vilket medför en säsongsvariation om 654 platser. Enligt nämndens köprognos för perioden februari till juli 2022 står 68 garantibarn i kö.

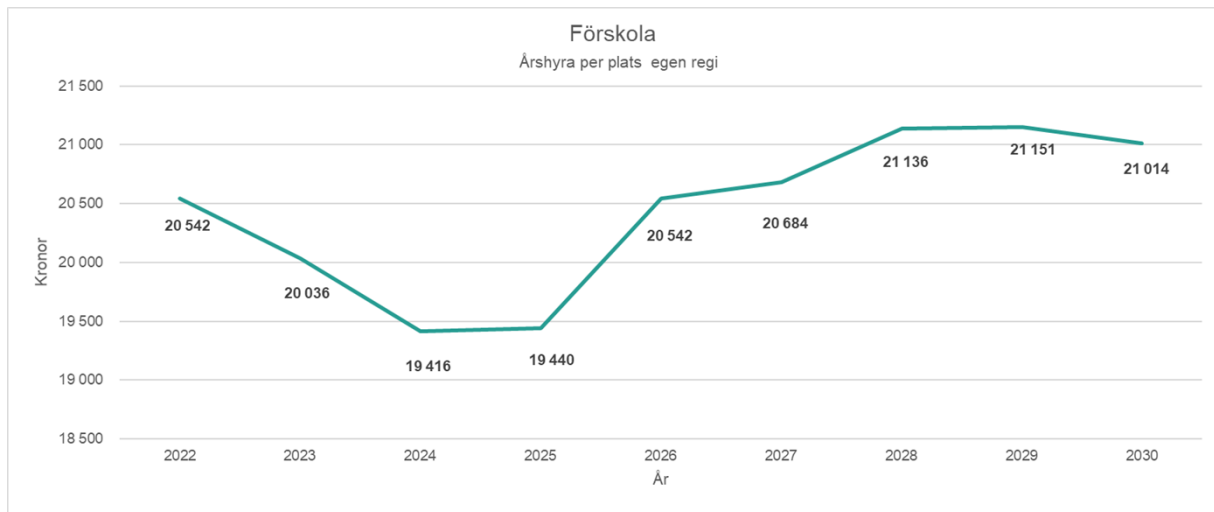
Förskola - Andel kvadratmeter

Fördelad på kommunal hyresvärd och extern hyresvärd

Förskola - Hyra kr/m²

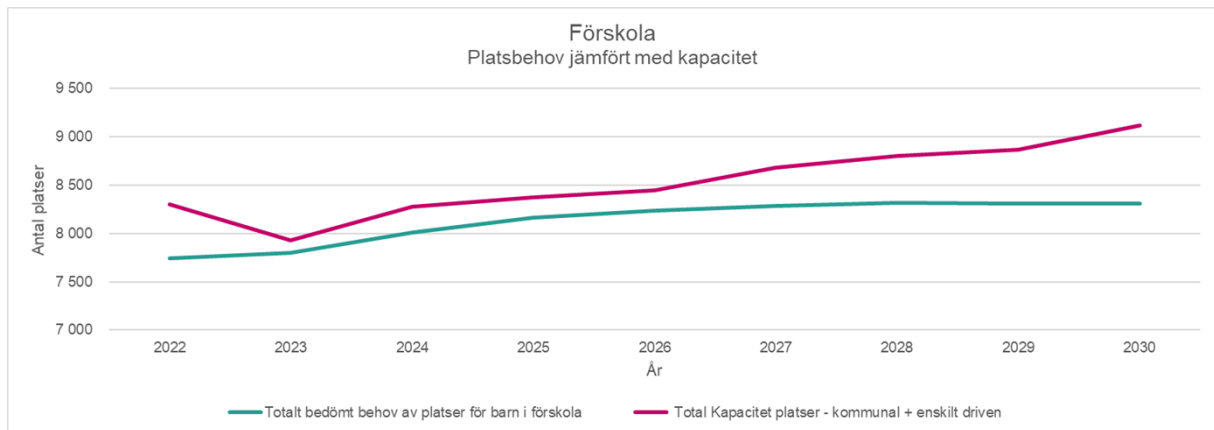
4.6.3 Planering av lokaler för år 2023-2030 (första planeringsperioden)

Lokalbehovet under den första planeringsperioden

Det bedömda behovet för barn i förskola är 7 741 barn år 2022, 8 162 barn år 2025 och 8 314 barn år 2030.

Bedömt behov första planeringsperioden.

	Befintligt år 2022	år 2023	år 2024	år 2025	år 2026	år 2027	år 2028	år 2029	år 2030
Totalt bedömt behov av platser för barn i förskola	7741	7804	8014	8162	8234	8288	8315	8313	8314
Kapacitet platser för barn i förskola	8302	7930	8278	8378	8444	8680	8806	8872	9116
varav kapacitet antal platser i enskilt driven/fristående förskola	1876	1876	1876	1876	1950	1950	2078	2078	2078
Differens	561	126	264	216	210	392	491	559	802

Planerade lokalförändringar under den första planeringsperioden

Nämnden planerar tillskapandet av följande förskolelokaler under den första planeringsperioden. Nybyggnationen följer befolkningsutvecklingen.

Tabell planerad nybyggnation förskolor

Fastighetsbeteckning	Verksamhet	År	Kapacitet
Packrummet 12, Årstaberget	Packrummet	2024	96
Baretten 2	Hanna Rydh	2024	128
Telefonstolpen 1, Telefonplan	Kobran	2024	96
Kraghandsken 5	Ellen Fries	2026	128
Marievik 15, kv 2	M15 kv 2	2026	64
Kv Fader Bergström	Fader Bergström 1	2027	64
Kv Fader Bergström	Fader bergström 2	2027	64
Marievik 15, kv 3	M15 kv 3	2028	64
Stubinen	Liljeholmens Galleria	2028	64
Marievik 22	M22	2029	64
Årsta 1:1	Årstabergsvägen	2030	128
Pytsen 2, Liljeholmen	Pytsen	2030	48

4.6.4 Långsiktig planering av behovet av lokaler mellan år 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Lokalbehov under den andra planeringsperioden

Befolkningen antas öka stadigt även under den andra planeringsperioden, år 2035 beräknas

det bo c:a 155 000 personer i stadsdelsområdet, varav c:a 9 600 barn i behov av förskoleplats, och år 2040 c:a 168 000, varav c:a 10 700 barn i behov av förskoleplats.

Befolkningsutvecklingen beror främst på tillskapandet av nya bostäder och ställer krav på att förskolor byggs i samma takt. Det ställer även krav på att redan i början av den första planeringsperioden fortsätta arbetet med att hitta byggbar mark lämpliga för friliggande förskolor med stor friyta som ska stå färdiga i början eller mitten av den andra planeringsperioden. Det är troligt att merparten av nya förskolor mot slutet av den andra planeringsperioden främst tillskapas integrerat i bostadshus då andelen mark minskar i konkurrens med t.ex. bostäder.

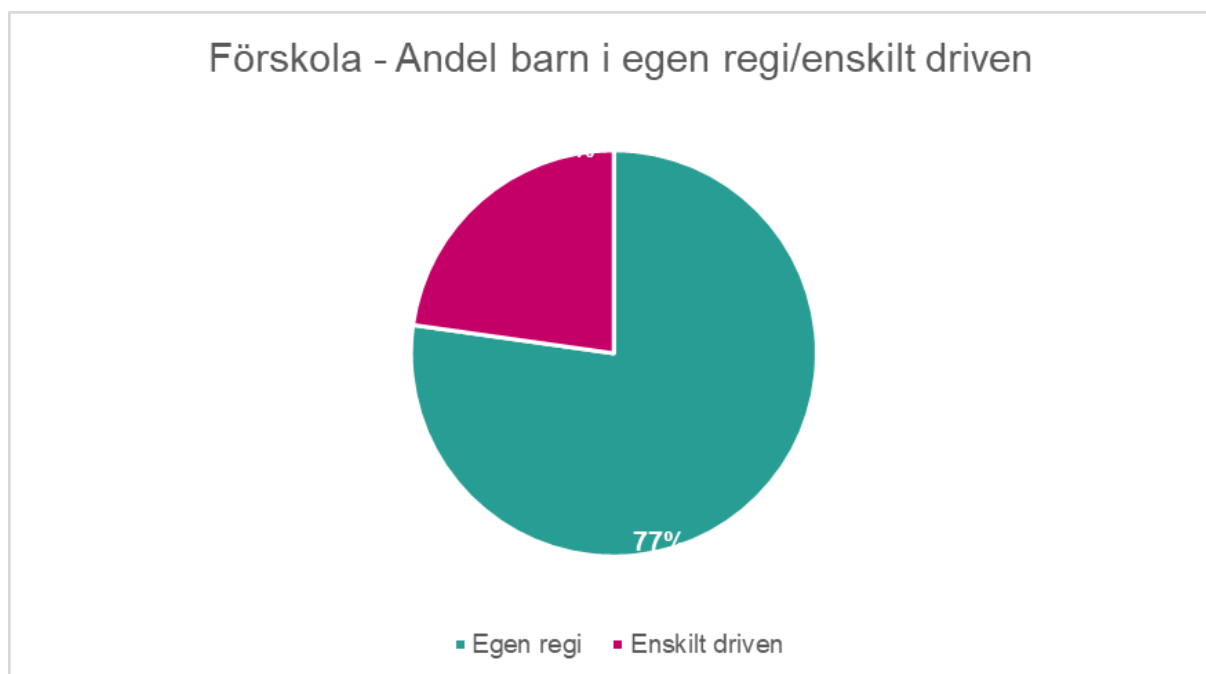
Planerade lokalförändringar under den andra planeringsperioden

Nämnden har ingen detaljerad information om lokalförändringar för den andra planeringsperioden. Nyligen påbörjade utredningar för att hitta mark lämpliga för friliggande förskolor kommer bedömt innebära färdigställande av ett par i inledningen av den andra planeringsperioden. Arbetet med koncept- och modulförskolor kommer sannolikt fortsätta för att minska byggkostnaderna. Förskolor integrerade i bostadshus kommer fortsätta att följa nyproduktionen av bostäder.

4.6.5 Enskilt driven förskola eller fristående skola

Nuläge 31 januari 2022

I Hägersten-Älvsjös stadsdelsområde drivs 34 förskolor i enskild regi. I nuläget är 1 667 barn inskrivna i förskoleverksamheter som drivs i enskild regi. Kapaciteten bedöms ligga på 1876 förskoleplatser.

Lokalförändringar enskilt driven förskola eller fristående skola

Enligt nämndens sammanställning beräknas 36 nya förskoleavdelningar tillkomma i enskild regi t.o.m. 2031. Dessa projekt ligger i stadsdelarna Liljeholmen, Mälarhöjden, Årstaberget och Västberga. Bedömningen av behovet av förskoleplatser i kommunal regi påverkas av utvecklingen av förskolor i enskild regi vilket ställer krav på utökad samverkan och informationsutbyte med aktörer som driver förskola i privat regi.

4.7 Övrig information

4.7.1 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

En sammanställning av nämndens lokaler som kan sägas upp inom en 3-årsperiod är framtagen enligt stadsledningskontorets anvisningar. Sammanställningen redovisas i en förvaltningsintern uppföljning. Uppföljningen sker tertialvis genom rapportering till avdelningschefer och stadsdelsdirektör. Nämnden bevakar varje enskild införhyrning och har en tilltänkt strategi utifall en lokal sägs upp av hyresvärden. I händelse av en uppsägning utförs även en prövning av strategin och om hyresobjektet fortfarande är ändamålsenligt.

4.7.2 Särskild redovisning av vissa lokalprojekt

Nämnden har inget lokalprojekt som kräver särskild uppföljning att redovisa.

5 Övriga redovisningar

Taxor och avgifter

Inga andra taxor eller avgifter planeras utöver de som har beslutats av kommunfullmäktige.

Gunilla Davidsson
stadsdelsdirektör

Alex Baena
avdelningschef

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Davidsson, stadsdelsdirektör	2022-04-11
Alex Baena, avdelningschef	2022-04-11